NOVÁ MLÁDEŽ

ROČNÍK IV ČÍSLO 1 (26) SEPTEMBER 1941

206
1–10 Uml 1X
S C 1097
P.v.čas.
1004/42

Foto: Št. Macek

Prednáška v prírode

ČASOPIS HLINKOVEJ MLÁDEŽE

NOVA MLADEZ
Časopis Hlinkovej mládeže

Rediguje redakčný sbor
Hlavný redaktor **M. J. Milov**

Administrácia a redakcia: **Bratislava, Hlavné veliteľstvo HM, Radlinského číslo 51**

Predplatné na rok 10 Ks **Uzávierka 10. v mesiaci** **Jednotlivé čísla po Ks 1.20**

Mohutný memorandový tábor HM v Turč. Sv. Martine

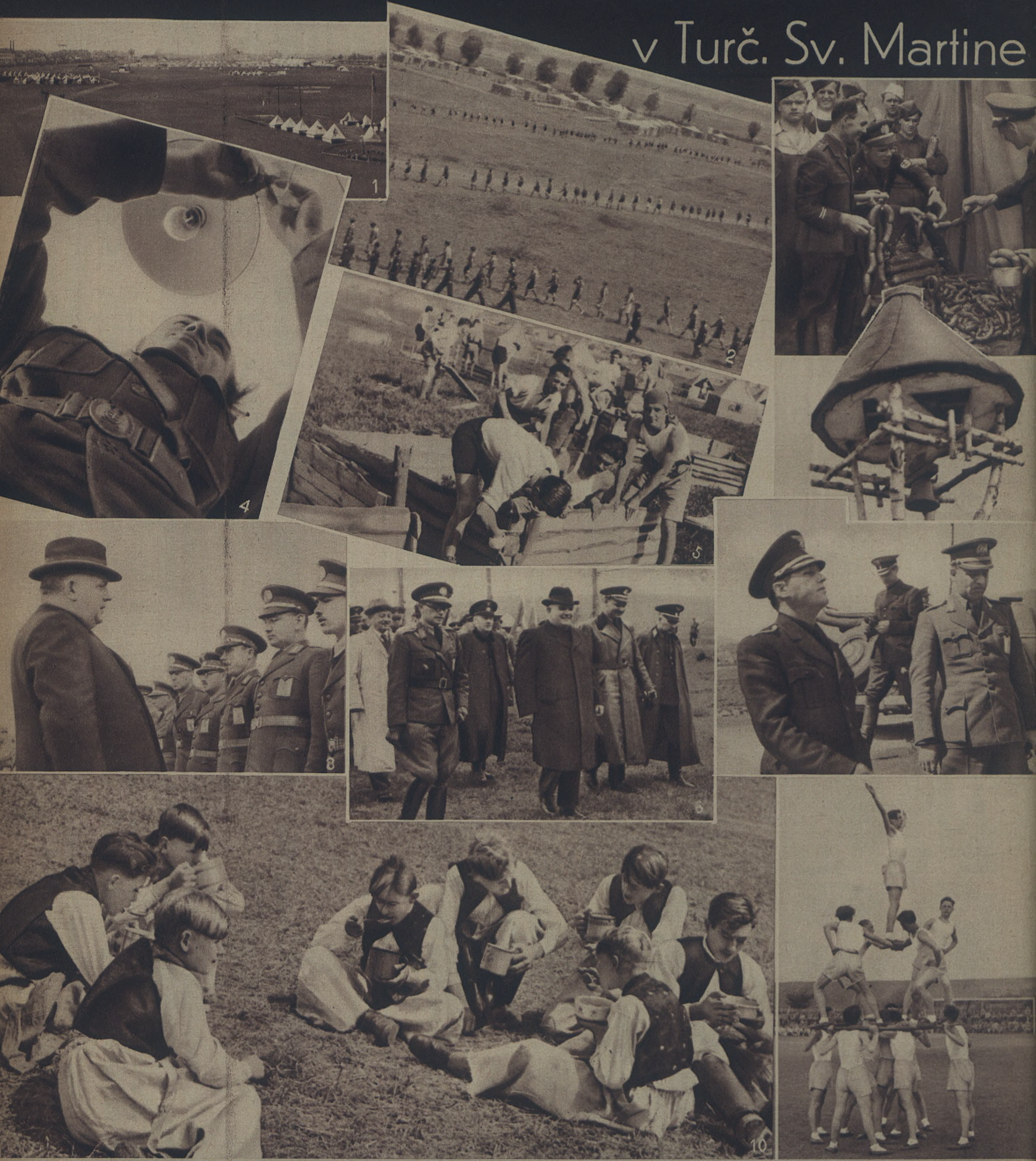

1. Pohľad na memorandový tábor. — 2. Prúdy hladných. — 3. Delenie porcií. — 4. Háemista montuje elektrické svetlo v tábore. — 5. Stavba stanov s podsadou. — 6. Pán prezident a páni ministri v tábore. — 7. Táborová zvonica. — 8. Najvyšší veliteľ HM Vodca prezerá si nastúpených vodcov HM. — 9. Hlavný veliteľ HG a minister vnútra A. Mach na návšteve. — 10. Obed v tábore. 11. Junáci robia divy.

SC 1097

P. n. čas.
1004/42

Bojujúce Slovensko

Slovensko nestojí po prvý raz vo zbrani. Kniha dejín je živým svedkom toho, že národ Slovákov, bývajúcich medzi Dunajom a Karpatmi, v každej etape kultúrneho, hospodárskeho alebo politického pohybu národov v Europe musel byť ostražitý na medziach svojho chotára a brániť si to, čo zdedil po predkoch. Mnoho ťažkých rokov prešumelo ponad naše hory a doliny a slovenské generácie podávaly si zbraň z ruky do ruky. Slováci nemali odborne cvičených bojovníkov a jednako vedeli bojovať fyzickými i duchovnými zbraňami, vedeli bojovať hrdinsky, lebo ich boj bol vždy svätý a spravodlivý. Muž, ktorý shrnul vo svojej bojovnej metóde skúsenosti a šľachetnosť všetkých bojujúcich Slovákov, bol Andrej Hlinka. Málokedy ste ho videli ako idylika, vždy bol pripravený do boja a vždy len bojoval. A v tom bol krásny, tým tiahol za sebou oči mladého Slovenska, prepáleného hrdinskou históriou predkov. V Hlinkovom srdci sa stretly Svätoplukove pluky a Rastislavova diplomacia, územná samostatnosť Slovenska Matúša Čáka, dravý duch Kurucov a odvážny ťah Jánošikovej skupiny, priebojnosť Bernoláka a Štúrovcov, povedomie Hurbanovcov a neúnavná pracovitosť Štefánika. To všetko bolo v Hlinkovi sústredené ako v symfónii melódie rôznych nástrojov a výsledok tohto bojovného života, ktorý kedysi nepriatelia s obdivom nazvali „zbojnícky vodca ľudovej strany“, aby tak zachytili bojovnú postavu Andreja Hlinku, vykvitnul v samostatnom slovenskom štáte.

Národ Hlinkov ostal verný tradícii. Veď Slovák sa nebojí boja a nebojí sa ani smrti. Za svojho samostatného jestvovania po tretí raz drží pušku v ruke, aby chránil svoju samostatnosť a nedotknuteľnosť zeme. Ochrana slovenských záujmov nie je len v rámci hraníc, ale aj v ďalekej cudzine, kde treba porážať spoločného nepriateľa nacionalizmu a kresťanstva. A tak sa dnes slovenský národ rozdelil na dva fronty — vo vlasti i za hranicami.

Boj je všade ten istý, len je rozdiel v metóde. Nová Europa nedelí ľudí na privilegovaných a neprivilegovaných. Všetci ťaháme jeden pluh a znášame jedny následky. Ak sú disciplinovaní vojaci na fronte, tým viac musíme sa vedieť ukázniť my v zázemí.

A tu je miesto pre nás, bratia junáci a orli. My ako členi Hlinkovej mládeže, máme zachovať v slovenskom národe ducha Hlinkovho, ducha bojovného, ktorý sa nevyhýba ničomu nepríjemnému. Oči prítomného Slovenska hľadia na nás s úľubou a čakajú skoro až vzor obetavosti za národ. Sme mladí, ale je v nás veľa sily, ktorú musíme účelne využiť. Národ nás ešte neposiela do ohnivej paľby, hoci by sme i to dokázali, ale chce, aby sme v prvom rade brúsili a udržovali v čistote svoje meče a len keď príde čas, aby sme vedeli dokázať, že naša príprava nebola zbytočná. Nastupujeme tiež do boja, ale kultúrneho a kasárňou nám bude škola. Dokážeme, že poznáme svoju povinnosť a že zbraniam ducha nedáme odpočívať. V septembri nastupujeme do útoku v škole, zintenzívňujeme činnosť v HM a pomáhame verejnému poriadku v mestečkách a obciach. Chceme byť osožní vždy a všade, nikomu neškodiť a každému len dobre robiť. To je náš boj, boj mladých, ktorí sa pripravujú za dobrých vojakov. Medzi ľuďom sa hovorí o mladých „nevie sa, čo ich ešte čaká“. My vieme, čo nás čaká — boj, lebo malý národ sa udrží iba bojovnou povahou, to znamená: nikdy nezastať v útoku, ale ísť s jasným čelom vpred a shŕňať vavríny, ako to robí naša chrabrá armáda v Ukrajine.

Bratia orli a junáci, nesmieme sa dať zahanbiť v ničom, ale musíme v tomto boji vydržať jeden krok s ostatnou mladou Europou. Iba takto si udržíme a zaslúžime víťazstvo, ktoré prešlo z túžby do presvedčenia, lebo spravodlivý boj nemôže byť ináč ukončený ako vavrínovým vencom.

M. J. Milov.

EŠTE PRAVDA NADARMO NIKDY NETRPELA, NEBUDE TRPIEŤ NADARMO ANI PRAVDA NAŠA SLOVENSKÁ.

Andrej Hlinka.

KNIŽNICA SLOVENSKEJ UNIVERZITY V BRATISLAVE

List z Ruska

Bratia!

Nikdy sme si neuvedomili, akým šťastím pre nás a pre náš národ je to, že žijeme slobodne a že sa vy, Hlinkova mládež, môžete slobodne sdružovať v organizácii, ktorá vyhovuje uvedomelému, národne cítiacemu Slovákovi. Aký to rozdiel, keď si spomeniem na milé chvíle strávené medzi vami na schôdzkach, táboroch, dňoch HM, táborových ohňoch, kurzoch atď. a keď dnes vidím mládež Sovietskeho sväzu.

Vy žijete slobodne, užívate radosti života, mladosti a jej krás, obliekate sa do peknej uniformy HM, stará sa o vás okrem rodičov ešte celý národ, lebo ste jeho nádejou a budúcnosťou. Vidím žiariť vaše nadšené tváre na nástupoch, pri slávnostnom defilé pred Vodcom národa, na vašich dňoch a odpoludniach HM. Vidím vašu vážnu a rozmyslenú prípravu pre život. A vidím hlavne vašu slobodu a radosť z nej.

Na druhej strane vidím 18-20ročných zajatcov boľševickej armády a mladšiu mládež Sovietskeho sväzu. Ich mladé tváre sú ušťahané pretrpenými skúškami vojny, bezradostným detstvom, oblečené v otrhané zdrapy starých chatrných uniforiem, bosých a holohlavých. Ich mladosť bola bez radosti, preplnená stálymi hovormi vodcov boľševizmu: prázdne slová bez skutkov a bez prejavu starosti o mládež. Mládež zanedbaná, nezorganizovaná, zneužívaná boľševickou stranou, do ktorej bolo vštepené semeno zla a lži. Táto mládež nikdy nevidela milého a láskavého úsmevu vodcov, nikdy nezakúsila, čo je to otcovská starostlivosť. Ako protihodnotu dostala voľnosť v nemravnosti. To ju, pravda, urobilo predčasne starou, chorou a skazenou. To bola jediná voľnosť, ktorú mládež dostala.

V rozhovore s mládežou SSSR človek vidí, aká je nízka jej úroveň duševná, aký úzky má ona obzor, ako málo vie o svete.

Zatiaľ vy, Hlinkova mládež, reprezentujete národ a štát v cudzine, šírite jeho meno a získavate preň sympatie a nik vás neohlupuje, nik vám nezakrýva skutočnosti za hranicami, nik z vás nechce urobiť slepé nástroje bez uvažovacej schopnosti, obete zaslepenosti a nečestných úmyslov. Vaši vodcovia vás vychovávajú pre krásne ideály, pre ktoré je hodno žiť a ak treba i zomrieť. Sú to ideály nášho večného a nesmrteľného Vodcu, martýra Andreja Hlinku, ktorého sme vždy všetci mali radi.

Hlinkova mládež, ste šťastlivou mládežou. Azda si to ešte neviete ani oceniť. Vážili by ste si toho najmä potom, keby ste videli, ako môže žiť človek úboho a pod dôstojnosť ľudskú. To by ste videli len tu vo SSSR. Azda ani jeden z nás neveril, keď sme počuli hovoriť o hrôzach vo SSSR a o jeho nízkej životnej úrovni. Dnes vidíme, že je to tisíc ráz horšie, než ako nám hovorili kedysi. To je peklo, „Peklo na zemi“, ako to nazval môj priateľ, ukrajinský novinár, vychovaný vo SSSR.

Za starosť, ktorou sa o vás stará naša vlasť, ste preto zaviazaní národu. Pomáhate na poliach, pracujete a poznávate, ako ťažko sa získava chlieb, koľko potu a námahy to stojí, pracujete všade, kde vás postaví potreba. Niektorí azda šomrete, že sa obmedzuje vaša sloboda a neuvedomujete si, že kým pracujete za svoj raj, zakiaľ pracujete pre svoje rodiny, pre slovenskú vlasť, zakiaľ viete, že vaša práca sa nestratí a koristiť z nej bude len náš národ, zatiaľ všetka práca boľševickej mládeže ide len pre boľševickú stranu, na propagandu do cudziny, na všetko, len nie na pozdvihnutie svojho národa. Bola to daromná práca a obeť.

Hlinkova mládež, my vaši vodcovia tu na fronte, máme pre vás len jeden odkaz:

Vážte si slobody, ktorú máte. Vážte si blahobyt a starostlivosť, ktorú vám národ venuje. Nedajte sa balamútiť falošnými, hadími slovami. Boj proti boľševizmu je bojom proti tej najstrašnejšej reakcii, proti otrokárstvu, proti zaostalosti, proti stredovekému zaobchádzaniu s ľuďmi, je bojom za slobodu. za vyššiu sociálnu úroveň, za ľudskú dôstojnosť človeka. Kto by vám hovoril iné, luhá, ako ešte nik neluhal. Je to škodca národa Pre toho je Ilava málo. Boľševici svojich protivníkov zversky mučili a odpravovali. Pamätajte si, že zlo treba vyničiť od koreňa. Pomáhajte našim úradom všade tam, kde ony toto zlo vykoreňujú. Ak zbavíte telo národa čo len jedného parazita šíriaceho nákazu boľševizmu, urobili ste ten najzáslužnejší skutok. Pozorujte, počúvajte a oznámte všetko, čo má do činenia s boľševizmom a komunizmom vo vašom okolí. Komunisti a boľševici sú verejnými nepriateľmi č. 1. Keby oni vládli, neváhali by decimovať národ. Smrť je len vykúpením všade tam, kde je boľševické panstvo. Tisíc ráz radšej smrť, než komunizmus. Náš boj proti nemu je neúprosný, kde len jeden môže zvíťaziť. A to chceme my, nacionálna Hlinkova mládež.

Eugen Urban.

Na stráž!

Budeme pracovať vo dne i v noci, kým z rudého Slovenska nebude Slovensko biele, slovenské a kresťanské.

Andrej Hlinka.

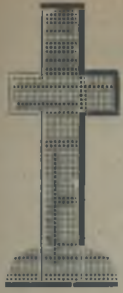

Pélican Noir:

Rozjímanie v prírode

„Príroda“, povedal Alban Stoltz, „je veľké sväté Písmo.“

A je to pravda! Prst Boží do nej vpísal stránky plné pohnutia a dojímavostí. Šťastný je ten orol, ktorý v nej objavil toto tajomstvo.

Kristus nám povedal: „Čítajte v prírode!“

Pozrite sa na let vtákov. Bezpečnosť. Rýchlosť. Ľahkosť. A predsa nikto ich tomu neučil.

Pozrite sa na sťahovavé vtáctvo. Sú sťa by čaty orlov, odchádzajúce táboriť do neznámej diaľky. Kto im povedal: odíďte? Kto im udáva deň a cestu? Ich smysel pre orientáciu, poznali ju prv, ako my sme vedeli o druhotriedke.

Počujte ich spev. Slávik z večera. Škovránok na úsvite. Žiaden človek nikdy nedosiahne tej dokonalosti.

Pozrite ich hniezda. Sú pod strieškami, na vhodných miestach, ako vaše stany.

Pozrite len poľné kvietky. Zem bez kvetov je ako nebo bez hviezd, telo bez duše. Hovoríš: pekný ako kvet — čistý ako ľalia... čerstvý ako ružový pupen.

Pozrite stromy a rastliny. Ich stvorenie. Ich lístie, každý má svoje zvláštne. Ich plody. Ich výšku a tvar. Ich veľkosť a lahodnosť. Mach na zemi a zeleň ich vrcholcov. Lišajník roztratený vo vode a vetre, a dyňa vysúšaná slnkom.

Rastliny: vaša potrava. Ich drevo: vaša kolíska i truhla. Ich pne: naše stoly a dvere. Ich konáre: naše palice, kolíky, stožiare, toporiská i vozíky. Byliny: naše laso, lieky a šaty. Ich listy: čističe vzduchu. Ich korene: čerpadlá na vodu.

A pozrite konečne na les! Kolíska ľudstva. Mlčanie pralesa. Usilovná práca v tomto tichu.

Mnoho životov a tragédií, je v tejto hrobke modlitby a spiknutia.

Bratia orli, listujte vo veľkej knihe prírody!

Toto je druhé sväté Písmo.

A obe tieto Písma, v obdivuhodnej shode hovoria o Bohu!

Vy, vy sa tam naučíte hovoriť k Bohu!

Prel. Fučo.

Janko Papinský:

Brat vodca je veľký figliar

Prvé stopy jari mi zanechala na čiapke akási nemóresná lastovička, ktorá mi preletela ponad hlavu. A iba radosť nad príchodom jari zachránila ma od hnevu. Slniečko chcelo spraviť zo zimy leto za jeden deň a dosť dobre sa mu to darilo. Išiel som na schôdzku HM, o ktorej som počul len tak neoficiálne a nevedel som, či bude určite. A práve preto som sa vôbec neponáhľal.

Na rohu ulice zazrel som brata vodcu, ktorý sa podľa zvyku ohlásil prvý a obyčajne s nejakým figľom.

»Neponáhľaj sa tak, Jano!« zažartoval vediac, že sa ja neponáhľam nikdy.

Pozdravil som ho veľmi pekne. (Veď nás i na poslednej schôdzke vyhrešil, že vĺčatá vedia krajšie zdraviť, ako my, junáci!)

»Ani sa tak veľmi neponáhľam,« snažil som sa byť pravdovravným.

»Veď vidím«, dorážal brat vodca. »Lenže schôdzka bude, až keď soženieme celú čatu. Ja som na dnes určil poplachové cvičenie a ty bys' ho mohol začať. Tu máš menoslov a podľa ushovoreného plánu zanesieš ho najbližšiemu junákovi, ten prevezme, zanesie ho ďalej a ty sa vrátiš do klubovne...«

»Veď ja to viem, brat vodca,« skočil som mu do reči. Prebral som menoslov a ponáhľal som sa k najbližšiemu kamarátovi — Paľovi.

Priam som utekal... Jednak preto, aby sa poplach vydaril, i preto, aby som sa čím skôr zbavil povinnosti. V tej náhlosti som rozplašil i deti, čo sa hraly uprostred ulice a zamieril som do dvora, kde býval Paľo.

Jeho mama už zďaleka na mňa zavolala: »Paľo už išiel na schôdzku, len sa ponáhľaj i ty!« Vykrútil som sa celý nazlostený nehľadiac na to, či to Paľova mama počuje, zakričal som: »Paľo si myslí, že bude družinárom, ak bude chodiť na chôdzky o pol hodiny skorej než iný!«

Podľa dohodnutia som však musel s menoslovom utekať sám, kým niekoho predsa len nenájdem doma.

Útechou mi však bolo, že Števo býva v tej istej ulici a budem mu môcť ten obežník čím skôr odovzdať... Ani Števo nebol doma.

»Hrom a peklo,« zakričal som od zlosti a teraz som nenadával len na Števa, ale preklial som celé poplachové cvičenie a ani brat vodca nezdal sa mi už takým vtipným ako na rohu, keď sa na mňa priateľsky usmieval.

No, od Števa býval i ten najbližší junák z našej čaty hodne ďaleko. A keď som nenašiel doma ani Ďura, cítil som, že sa proti mne celé peklo sprisahalo. Mal som si vlasy ošklbať!... A bol by som sa iste vrátil domov i s tým hlúpym obežníkom, keby sa vo mne nebol zobudil smysel pre poriadok. A k tomu, ja som už poldruha roka (ako každý poriadny háemista) čakal na povýšenie. Musel som pokračovať.

Už som ani nebežal. Po ťažkých sklamaniach díval som sa na celú vec flegmaticky. Stal som sa pesimistom a už som ani neveril, žeby bol Mišo doma... Nemýlil som sa! Toho istého dňa obehol som ešte celé mesto a po dvoch hodinách nervovej skúšky kráčal som znovu po tej prvej ulici. Zbadal som i deti, ktoré som bol pred dvoma hodinami rozplašil... Hraly sa ďalej...

Prešiel som zadychčaný okolo nich. Tu zakričí akýsi chlapec:

»Hej! Ty! Pozri sa, vrana letí!«

Pozrel som na nebo, keď zrazu celá banda ako jeden skríkne: »Prvý apríl!!!«

Hodil som čiapku o zem a pustil som sa za uličníkmi:

»A to ste mi nemohli povedať, keď som tade prešiel prvý raz!?!«

Následok všetkého bol, že mi ktorýsi z nich chytil čiapku a hodil do susednej záhrady

Teraz som už vedel, že všetci junáci sú dávno v klubovni, že náš brat vodca je veľký figliar, a že si dnes so mňa pekne utiahol. Ponáhľal som sa na schôdzku a rozmýšľal o nejakej primeranej pomste.

Priblížil som sa tíško ku klubovni, zabúchal mocne na dvere a prenikavým hlasom zakričal som: »Horíííí!!!«

Celá čata (brat vodca prvý) vybehla na chodbu... a smiali sme sa zo seba navzájom. Však ja som sa smial len tak na oko, lebo tá zlosť, ktorú som vtedy mal, pominula až o tri dni.

A teraz buďte všetci spravodliví a povedzte: »Nezaslúžim si po tej skúške povýšenie aspoň na družinára?...«

Štefan Marko Daxner

Medzi najvážnejšie postavy Memoranda národa slovenského z r. 1861 patrí Štefan Marko Daxner, osnovateľ textu. Bol duch praktický a reálny vo všetkých podujatiach, veľmi osožný slovenskej veci a pri všetkých rokovaniach „chladným rozumom" veľmi sa zaslúžil o úspech.

Narodil sa 22. dec. 1822 v Tisovci z váženej zemianskej rodiny. Otec Ján, matka Mária, rod. Banková, boli statoční slov. zemani, obľúbení na celom okolí. Malý Daxner vyrástol a dospieval vo vážnej zemanskej kúrii, čo malo nemalý vplyv na utváranie jeho osobnosti, najmä sebavedomia, ktoré bolo významnou črtou jeho povahy. Študoval v Ožďanoch, v Novej Vsi, v Rožňave a v Bratislave. Tu študoval filozofiu, matematiku a fyziku. Potom sa dal na práva a r. 1846 urobil advokátsku skúšku. Meno Marko mu dali spolužiaci pre veľkú podobnosť srbskému kráľovi Markovi. Už v mladosti žil v prostredí národne uvedomelom. V otcovskej kúrii schádzali sa August Horislav Škultéty, Jothan Čipka, Ján Čipka, Janko Francisci-Rimavský a iní. V ich kruhu sa vždy rokovalo o veciach národných a nejedna blahodarná myšlienka sa uchytila v mladom Daxnerovi. So širším kruhom pracovníkov oboznámil sa na čachtickom zasadnutí spolku „Tatrín" 1847, na ktoré poprední národní činitelia tých čias vybrali sa až z Lipt. Sv. Mikuláša. Cesta sa konala pltou.

Toho roku hladina verejného života v Maďarsku bola silne rozbúrená otázkou poddanstva. Vôľu Slovenska reprezentoval vtedy Ľudovít Štúr ako vyslanec mesta Zvolena.

Štefan Marko Daxner už r. 1847 vyslovil názor, že ak chcú Slováci dosiahnuť splnenie svojich požiadaviek, musia jednotne predstúpiť pred najvyššie fóra. Ešte toho roku sostavil petíciu adresovanú uhorskému snemu, ale ju nepodal, lebo hneď r. 1848 vláda poddanstvo zrušila. Bolo to 1. mája. Súčasne bolo prehlásené, že úradnou rečou na stoličných rokovaniach je maďarčina. Daxner popudený týmto činom ešte toho dňa prehovoril k shromaždeným Slovákom a upozornil ich, že týmto vlastne sa odníma možnosť slovenskému ľudu zúčastňovať sa na stoličných rokovaniach. Po ňom prehovoril Janko Francisci-Rimavský. Oba sa ushodli podniknúť akciu, aby sa konalo národné shromaždenie a masou aby sa postavili proti výnosu. Za miesto shromaždenia určili Lipt. Sv. Mikuláš s termínom 10. mája. To sa aj uskutočnilo a ushodlo sa shrnúť požiadavky do 14 bodov a predostrieť ich vláde. V podstate sa shodovali s požiadavkami z r. 1861.

Hodža a Štúr vydali r. 1848 pamätnicu „Bratia Slováci", ktorú dali v značnom množstve rozširovať. I Daxner ju rozširoval, za čo bol postavený pred súd. Na svoju obranu musel napísať osvedčenie, na základe ktorého ho oslobodili.

Daxner dostal sa aj pod šibenicu. Keď sa vzrastal pohyb Srbov a Chorvátov, vláda sa rozhodla proti nim organizovať pluky verbovaním. Daxner na to prehlásil, že občania nie sú povinní na takýto nátlak vstupovať do vojska. Tisovčania sa riadili podľa neho. Zrazu sa roznieslo, že Tisovec má byť vyplienený. Daxner zorganizoval obec na jeho obranu. Vláda ho za tento čin netrestala, ale si to nechala na druhý raz. Daxner bol povolaný pred súd. Vicišpán sa mu zaručil, že sa mu nič nestane. Ale veru ho zlapali a uväznili a po dlhom vyšetrovaní s Franciscim a Bakulínyim odsúdili na smrť. Trest smrti im zmenili na 2 roky väzenia a 360 dní samoväzby. Najprv boli v Piešivci, potom v Rimavskej Sobote a napokon v Pešti, zkadiaľ sa vyslobodili 1849 pod vplyvom Jelačičovho víťazstva.

Keď vyšli z väzenia, odobrali sa všetci traja k sborom slovenských dobrovoľníkov, ktorých čiastka bola pri Leopoldove. Tam aj zostali. Francisci ako kapitán a Daxner ako civilný politický poradca. Medzi dobrovoľníkmi ostal až do ich rozpustenia. Potom sa odobral do Tisovca. Nahliadol, že národnej veci najviac osoží, ak vstúpi do štátnej služby. R. 1851 bol vymenovaný za námestníka štát. fiškusa v Rimavskej Sobote.

Rozhodol sa založiť gymnázium vo Vekej Revúci. Hoci ho vláda preložila za sudcu do Veľ. Kállova, predsa sa mu podarilo založiť gymnázium 9. II. 1862. Za svojho pobytu v Kállove vydal brošúru „Hlas Tatier" r. 1861. S viacerými spolupracovníkmi zorganizoval sv.-martinské národné shromaždenie 1861.

Po úradovaní v Kállove bol vymenovaný za podžupana gemerskej stolice a napokon bol poslaný do Debrecína. Považoval to za degradovanie a žiadal o penziu. To sa mu aj podarilo. Potom sa ešte zúčastnil zakladania Matice Slovenskej a staral sa o rozkvet revúckeho gymnázia, ktoré bolo 1874 na jeho žiaľ zavreté.

Po mnohých útrapách zomrel 11. apríla 1892 v Tisovci. Na pomníku má tieto slová „Bohom a čestnou prácou silneje národ!. Po živote činov plnom, Hospodin, daj mu večné oslávenie a slávnu pamäť."

(Podľa „Slováka".)

Ferko Šelinger:

NAŠIM VOJAKOM

Ó, čujte, čujte vetrov pieseň,
ó, čujte spevy Tatier brál,
Vám srdcia hrajú ohňom na lutne,
Vám v zraku žiari sila skál.

Vás zrodil v láske oheň bojov
a poslal hrdo víťaziť,
Vám plameň dúhy žiarou svojou
nedá víťazstvu prekaziť.

Vám v duši planie bojov svätosť
a v srdci smelom odvaha
Vás neodstraší nemá sleposť,
idete napred, na vraha.

Ó, čujte, čujte vetrov pieseň,
on nech Vás v diaľke pozdraví,
nech Boh Vám žehná, zhojí tieseň
a rany naše pozdravy.

Slovenskí vojaci pri sv. omši v Ukrajine.

Štefan Závodník

Memorandová doba bola veľmi plodná na slovenských národovcov. Naše dediny a mestečká ukrývaly ich ako perly a celé generácie žily z ducha týchto velikášov. Medzi nich patril aj Štefan Závodník, o ktorom písaly súčasníci, že je „jeden z najznamenitejších a najzaslúžilejších mužov, ktorí sebe o znovuzrodenie národa slovenského zásluhy vydobyli“.

Štefan Závodník narodil sa 1. septembra 1813 na oblasti panstva dubnického, v porubských horách pri Ilave, kde bol jeho otec Karol Závodník lesníkom u Illésházyovcov. Matka sa volala Terézia rod. Paninová. Štefan bol jej dvanástym dieťaťom. Keď dorástol, bol poslaný do Trenčína, kde vychodil ľudovú školu a šesť tried gymnázia. Mal zvláštne nadanie v hudbe. Ako stredoškolák dával hodiny z hudby, z čoho sa ako sirota popri 100 zl. štipendia, ktoré dostával od Illésházyovcov, vydržoval. Po skončenej 6. triede gymnázia bol prijatý do nitrianskeho seminára. Cez prázdniny chodieval do Trenč. Teplíc na rím. kat. faru, kde u tamojšieho farára Kerekeša, sberateľa historických pamiatok trenčianskeho Považia, mal možnosť študovať politickú a literárnu minulosť slovenskú. R. 1836 bol vysvätený za kňaza chýrnym biskupom Jozefom Wurumom. Kaplánoval pri Trenčíne vo Veľkom Divine. Tu na divínskych horách sbieral povesti o divínskom hrade a národne sa prehíbil.

Jeho veľkorysosť pri našich národných bojoch začína v budatínskom kaštieli. Závodník ako divínsky kaplán stal sa vychovávateľom troch synov budatínskeho grófa Csákyho. Cestoval s nimi po Europe a zdokonalil sa v rečiach, v nemeckej a francúzskej. Matka troch Csákyovcov, rod. Ľudmila Lažanská, uviedla ho do znalosti rečí slovanských a soznámila ho so svojím bratom gr. Leopoldom Lažanským, neskorším gubernátorom Moravy.

R. 1845 vypukol hladomor. Ľud oddal sa pijatyke. Bola potrebná pomoc. Závodník dal hneď program: rýchlu pomoc proti hladu, zakladať spolky striezlivosti, do každej obce postaviť školu a pri nej zriadiť knižnicu. Proti pijanstvu bojoval tak húževnate, že r. 1847 bol zvolený vo Veselom za krajinského predsedu spolku striezlivosti.

Keď sa župa nehýbala, 1848 podal petíciu so 40.000 podpismi na

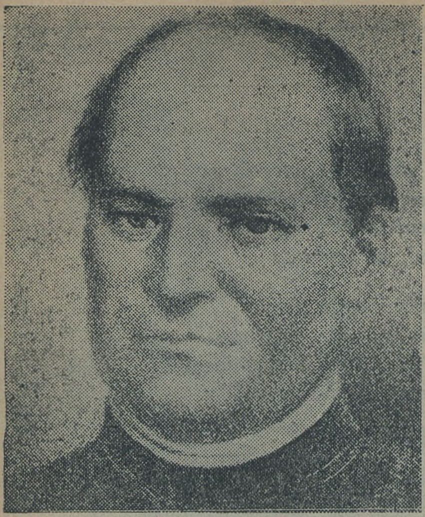

nádvorníka krajiny v Bratislave. Medzitým formuloval program politického života v Liptovskom Sv. Mikuláši. Za to bolo naňho veľmi zle na Trenčiansku. Prenasledovaný ušiel do Poľska. Tu sa stretol s generálom Šimuničom, ktorý chcel zlomiť rebeliu v Uhorsku. Závodník sa pridal k nemu a osnoval „ohlas k národu“. Na Tešínsku pracoval s Hurbanovými dobrovoľníkmi a dokázal sa ako dobrý diplomat. Hurban, Hodža a Štúr vyslali ho do Viedne, aby maršalovi Windischgrätzovi predniesol žiadosti slov. národa. Ešte toho roku viedol s gr. Lažanským posolstvo Slovákov ku kráľovi do Olomúca. O tomto bola informovaná župa v Trenčíne a súd žiadal nitrianského biskupa, aby Závodníka vydal. Ten to ale neurobil, zbavil ho iba fary. Súd na to zhabal Závodníkovi celý majetok. Domov sa vrátil až po skončení povstania v Uhorsku 24. II. 1849. Ľud ho prijal okázale.

R. 1850 prijal faru v Pružine, Na národnom shromaždení v Turčianskom Sv. Martine 1861 vystupoval s pozoruhodnými námetmi. 1865—85 venoval sa drobnej práci medzi ľudom, spolkom a župnej školskej záhrade, ktorú sám založil. Pri tom ako podpredseda Matice slovenskej a Spolku sv. Vojtecha nevynechal ani jedno valné shromaždenie. Zomrel 12. februára 1885 v Pružine. Jeho osobnosť ešte dodnes nie je dostatočne ocenená, hoci Závodník žil celým duchom v borbe za národný život slovenský. Podľa „Slováka“.

Z TÁBORA HM

VLADO V. BELAN

Mesiac táborenia sa skoro blížil ku koncu, keď sa uskutočnila výprava do Stanišovskej jaskyne. Ale neišli všetci chlapci. Nebolo to možné, lebo ísť takými neznámymi podzemnými chodbami je trochu nebezpečné. Ľahko môže niekto z početnej skupiny zaostať a poblúdiť. Potom ho už nik nenájde. Vodca toto všetko vedel, preto ustanovil, že s ním môže ísť najviac päť chlapcov. Aby nebol nik ukrivdený, losovalo sa.

Medzi piatimi vylosovanými bol aj Jožo Čupka, čo vzbudilo pri ostatných chlapcoch nemalú veselosť, keďže robili poznámky o tom, že Čupka sa už vie dobre pod zemou pohybovať, narážajúc tým zrejme na jeho nedávne dobrodružstvo v podzemnej chodbe Starého hradu.

Bolo sparné popoludnie, keď sa skupina piatich chlapcov za vedenia svojho vodcu vybrala do doliny k jaskynnému otvoru. Vodcu zastupoval v tábore Matula. Slnce nesmierne pražilo a chlapci boli radi, že sú konečne pri jaskyni.

Povyberali elektrické lampáše, každý si ich vyskúšal a pripravil. Potom zapálili dve karbitky. Jednu mal vodca, ktorý išiel prvý a druhú mal Jožo Čupka, ktorý šiel zasa ostatný. Bolo to tak preto zariadené, aby všetci piati videli bez toho, žeby každý svietil. Jeden zpomedzi chlapcov mal kriedu, ktorou mal značiť cestu, kade pôjdu, aby nepoblúdili. Nechýbal im ani poriadny povraz.

Takto vyzbrojení začali sa jeden za druhým plaziť po bruchu cez úzky otvor do jaskyne.

Sotva všetci zastali na druhej strane a vystreli sa, zapálili obe karbitky. A tu s úžasom zistili, že sú v obrovskej podzemnej miestnosti, podobnej klenutému dómu. Kvapľov tu ešte nebolo, no zato charakteristické boly tie početné skaly a ich stavba. Vyzeralo to tu ako malý podzemný svet. Prirodzene, že tu nebolo žiadneho upraveného chodníka. Chlapci sa rozhliadali, kam by mali ísť. Na všetky strany sa rozchádzalo veľa chodieb. Bolo treba skákať so skaly na skalu, keď sa chcel človek niekam ďalej dostať. Vodca vybral jednu, najväčšiu priamu chodbu, do ktorej vnikli. Chodba bola nesmierne vysoká a na jej bokoch boly vytvorené pekné balkóny a terasy.

Touto chodbou kráčali asi štvrť hodiny. Kde-tu posvietili i reflektormi a značkovali kriedou cestu, robiac na skalách šípky, ukazujúce smer k východu.

Odrazu však chodba končila. Totiž nekončila v pravom slova smysle, ale bola prehradená vysokou stenou; hore asi vo výške štyroch metrov sa dalo ísť ďalej. Tu boli teda chlapci pred problémom, ako sa dostať nahor. Bolo treba, aby sa ta dostal aspoň jeden s povrazom.

Chlapci si vedeli chytro poradiť. Jeden si stal ku stene, druhý sa mu vyškriabal na plecia, tomu si stal na plecia tretí a štvrtý, najľahší chlapec vyškriabal sa po tomto živom rebríku až hore do druhej chodby. Tam uviazal o ťažký balvan povraz, spustil ho dolu a po povraze sa vyšplhať to už veru nebolo ničím pre ostatných chlapcov.

Nezvyčajný obraz sa ukázal chlapcom, keď zastali a rozhliadli sa na novej chodbe. Stáli v utešenej jaskyni, podobnej malému kostolíku. Kade vošli, tam bola brána s veľkým oblúkom a nad ňou chór, kde celý dlhý rad kvapľov znázorňoval organové píšťaly. Krásne kvapľové pagody tvorily v prostriedku dve stĺporadia, ktoré oddeľovaly dve bočné chrámové lode od prostrednej. Len oltár chýbal. Miesto oltára bolo tu veľa kvapľov, stalagmitov i stalaktitov, zväčša navzájom už spojených. Tvorily tak akési stĺpové bludisko. Pomedzi tieto stĺpy, kde bola povala hodne nízko, takže sa bolo načim aj zohýnať, prepletali sa naši šiesti pútnici. Prejdúc na druhú stranu, zastali vo veľkej sieni, kde na povali v podobe kulisní alebo dlhých záclon visely kvaple, pospájané dovedna popriečky.

Kvapľové záclony splývaly po stenách až k zemi a mnohokrát boly aj rozmanite zafarbené. Táto sieň bola vyše sto metrov dlhá. Na konci sa zužovala vo veľmi malý otvor, takže sa tade nedalo ani prejsť. Chlapci museli odkopať z nánosu hliny a tak sa prevliecť ďalej. Úzky otvor, ktorým sa po bruchu plazili, sa rozšíril v chodbu, ale tiež veľmi tesnú, takže sa v nej dospelý človek nemohol ani vystrieť. Až ďalej sa chodba zvýšila a rozširovala, ale po oboch stranách bol nesmierne hustý les kvapľov, hrubších i veľmi tenučkých, stalaktitov a stalagmitov. Bol to kvapeľ na kvapli, takže sa nedalo tade prejsť, aby niekto nejeden kvapeľ nezachytil a nezlomil ho. So zvonením spadla táto živá hornina na zem a roztresla sa na kopu krehkých črepov. No, chlapci kráčali opatrne, aby nepolámali veľa kvapľov.

Kráčajúc ďalej, stále objavovali nové a nové chodby, ktoré odbočovaly na rozličné strany alebo vytváraly aj tri poschodia.

Odrazu sa našli všetci šiesti na úzkom skalnatom chodníku, ak sa to mohlo nazvať chodníkom, po ktorého jednej strane bola kvapľovinou pokrytá stena a na druhej strane akási hlboká priepasť. Nebolo možno zasvietiť až dolu, ale zrejme počuli hukot podzemnej rieky. Teplota v tejto chodbe bola o veľa nižšia, takže mnohí sa už tesnejšie zakrúcali do svojich kabátikov. Horšie bolo, že s povaly neprestajne padaly ako hrachy veľké kvapky vody, z ktorých nejedna zablúdila i za golier, čo nebolo nikomu veľmi príjemné.

Pomaly postupovala naša skupina napred. Cesta nebola nikde sprístupnená, bolo sa treba s námahou škriabať po skalách, čo bolo tým nebezpečnejšie, že boly veľmi vlhké.

Orientáciu už všetci stratili, ale boli bezpeční, vďaka dobrému značkovaniu cesty. Dosť dlho trvalo, kým prešli po skalnom úbočí nad priepasťou. Konečne sa dostali na rovnejšiu pôdu. Nachodili sa v akejsi nízkej chodbe, kde nebolo veľa kvapľov.

Chodba sa dosť strmo svažovala do hĺbky. S kroka na krok sostupovali, stále hlbšie a hlbšie. Hučanie vody bolo vždy silnejšie a aj zima sa hlásila mocnejším doliehaním na ľahko oblečených návštevníkov. Pomaly sostupovala malá výprava do hĺbky. Čo krok spravili, to bolo zimšie a hukot väčší. Odrazu zostali stáť ako prikovaní. Nachodili sa pred obrovským podzemným vodopádom. Veľká masa vody sa rútila asi s pätnásťmetrovej výšky a peniac a rozstrekujúc sa na všetky strany dopadala s ohlušujúcim hukotom na kamennú zem, odtekajúc kamsi do veľkej bočnej chodby.

Hučanie bolo také veľké, že nik nepočul ani vlastného slova. Teraz rozmýšľali chlapci, kade majú ísť ďalej. Chodba, ktorou prišli, sa tu delila na dve čiastky, rešp. pokračovala za vodopádom a na bok odbočovala iná chodba, ktorou odtekala voda z vodopádu. Touto chodbou nebolo možné ísť.

Neostávalo teda iné ako prejsť popod padajúcu vodu na druhú stranu. Našli miesto, kde nepadalo mnoho vody. Každý zdvihol golier, skrčil sa a ako mu nohy stačily, rýchlo prebehol. No, aj tak boli chlapci dosť mokrí. Ale nedbali.

S nadšením pozorovali to podzemné bohatstvo krásy, ktoré sa núkalo ich očiam. Boli v peknej, kvapľa-

„Keď nás bude viesť Hlinkovo heslo: „Nič pre seba, všetko pre národ", nesvedie nás osobná sláva, neomámi nás úradný lesk, nezaslepí nás zisk, nebude nás hnať závisť, intrigánstvo, ale tým väčšmi nás naplní statočná snaha, aby sme na mieste, kde nás naše povolanie postaví, plnili svoju ľudskú a národnú povinnosť čo najlepšie."

Dr. Jozef Tiso,
prezident Republiky.

Slovenskí vojaci v Ukrajine v rozhovore s tamojšou mládežou.

SLOVENSKEJ UNIVER

mi a utešenými pagodami vyzdobenej jaskyni. V prostriedku tiekol malý jarok a v jeho krištálovej vode sa ligotaly drobné, hrachu podobné kamienky, vytvorené z kvapľov. Veľmi dlho trvala cesta touto chodbou, oplývajúcou na každom kroku novou a novou krásou.

No, čoskoro narazili na prekážku, ktorú — mysleli — že vôbec neprekonajú a budú sa musieť vrátiť. Chodba končila úzkou, balkónu podobnou terasou a dolu, v hĺbke asi dvadsiatich metrov znova pokračovala. Po dlhšom pozorovaní a uvažovaní zistili, že sú v chodbe, ktorej čiastka sa prepadla do nižšie položenej jaskyne. Tak prišli na okraj prepadliska. Už rozmýšľali o tom, či pokračovať v ceste a či sa vrátiť. No, zvedavosť a túha po poznaní toho, čo skrývajú v sebe tie temné útroby zeme tam dolu, ich viedla k tomu, že priviazali povraz o obrovský kvapľový stĺp a po povraze sa spúšťali dolu.

Povraz nechali visieť tam, aby sa po ňom mohli vyšplhať nazpäť a poberali sa ďalej. Tu prišlo komusi na um spýtať sa, koľko je hodín. Vodca siahol do vačku, vybral hodinky, posvietil si lampášom a zistil, že mu stoja. Zabudol ich ráno natiahnuť. Ostatní chlapci hodiniek nemali. Tak stratili už nielen orientáciu priestorovú, ale aj časovú. Nik nevedel, ako dlho sú v jaskyni.

Rozhodli sa teda, že ešte zajdú tak ďaleko, pokiaľ sa dá, a potom sa vrátia. No, nezašli ďaleko. Čoskoro prišli k pomerne veľkému jazierku, cez ktorého hlbokú zelenkavú vodu sa prejsť veru nedalo, iba ak na člnku. Jazierko bolo nesmierne krásne. Po bokoch i na povale visely kvaple, mnohé rozmanite zafarbené a ich obraz sa krásne odrážal v pokojnej hladine. Dlho sa kochali naši šiesti turisti pohľadom na túto nezvyčajnú a temer rozprávkovú hru prírody. Konečne sa rozlúčili s jazierkom i s chodbou, ktorá pokračovala za jazierkom, ukrývajúc v sebe mnohé a mnohé tajomstvá — dali sa na zpiatočnú cestu, sledujúc kriedové znaky, ktoré všade, kadiaľ prechádzali, robili.

(Pokračovanie.)

Prelomená hrádza

STANO

Už mám toho dosť. Celý týždeň som vonku. Strava neriadna, nocľah všelijaký, žalúdok pokazený a v hlave duní ako v prázdnom sude — ponosoval sa pán prednosta.

— I mne čosi chýba — rečie šofér.

Motor sa rozospieval, kolesá sa netrpezlivo hodily dopredu. Pri prepínaní rýchlosti čosi zaškrípalo.

— Nech nás pán Boh ochraňuje! — pomyslel si šofér. — Čo chodím s autom, ešte som nebol takto unavený. No, keď sa nám dnes na týchto nebezpečných cestách nič nestane, tak nikdy.

Do hustej horskej tmy vrezávaly sa šmykľavé svetlá silných reflektorov. Nespokojne tancovaly po stromoch, ktoré maly v náručí šedivú cestu z dediny.

Idylu nočného ticha naštrbil vzdychavičný hlas unaveného stroja, ktorému sa nechcelo do horských serpentín: Ba vari cítil, že mu nastávajú najťažšie chvíle, najprísnejšia skúška dejstvovania.

Hojdavý hukot a unavujúca tmavá tvár noci privábily na oči pána prednostu V. odboru spánok. Zatlačily ho do pravého kúta zadného auta a zvesily mu hlavu. Ani sa nenamáhal brániť, poddal sa.

Horšie bolo, že podobná nákaza zasiahla i šoféra. Vedomie, že má na starosti dva životy dodávalo mu sily k mužnej sebaobrane. No, krátky spánok v minulej noci a veľké množstvo dnes prejdených kilometrov podlamovaly mu schopnosť sebaobrany.

Úzka horská cesta sperlila mu čelo studeným potom. Oči sa pod chvíľou zužovaly, ruky sa krčovite vryly do volantu. Jedna, druhá i tretia zákruta minula sa bez nehody.

Hlboký vzdych a uvoľnenie svalstva, ochabnutie síl duše a vôle. Ruky síce držaly volant, ale neriadily ho. Ponechali ho slepej náhody.

Nuž, zle to bolo so šoférom, zle s autom, zle s pánom prednostom.

Nová zákruta. Na jednej strane vysoká skalná stena, na druhej hlboká priepasť. Lesná noc zakryla si tvár, aby nevidela, ako sa šoférovi rozšírily oči a ruky strhly voz na nechránenú stranu. Na ceste úzučkej ako detská dlaň tancuje auto.

Veľké čierne telo gúľalo sa do priepasti. Veľké bezduché teleso s dvoma dušami. Hej, veru iba s dušami, lebo ani šofér ani pán prednosta necítili kúska svojho tela. Keď sa dokotúlali, mali také bolesti, že nevedeli, ktorá je väčšia.

— Čo teraz? — spytuje sa pán prednosta.

— Ani hnúť sa nemôžem.

— Počuj! — prišla šéfovi spasiteľná myšlienka. — Máš dobrú trúbku? Dávaj signály, hádam nás niekto nájde.

Šofér sa pristonal k rozbitému vozu a našiel trúbku. Ospanlivosť prešla. Dolámaná ruka posbierala posledné sily a šofér zaseknúc zuby, zavše zahučal do nemilosrdnej tmy mnohotonný signál, doplnený skoro neľudskými stonmi šéfa.

Zdalo sa, že zvukv zanikajú v hmlistej noci, ktorá iba výsmech skrýva v sebe.

Poranené tvory nečakaly na pomoc.

Už nám tu načim zahynúť — hodil šéf niekoľko vyčítavých slov do noci.

— Ale ba! — odvetil šofér. — Nie sme sami. Čujte!

— Haló! Haló! — ozvalo sa zdola z doliny.

— Ľudia?

— Hej, ľudia. A nie ďaleko.

— Daj mu signál!

O chvíľu zapráskaly halúzky a po mieste nešťastia rozliala sa beľavá žiara elektrickej lampy. Neznáma osoba, vložila svoje prekvapenie do batôžka ostrých hvizdov, ktorými signalizovala SOS.

Žiara svetla sa obrátila na prichodiaceho.

— Tramp! — zastonal šéf.

— Nie tramp, ale háemista —

junák — odvetila vysoká chlapčenčenská postava.

— Jeden čert! — uľahčil si šéf.

Chlapec stál ako omráčený. V bolestnej melódii nešťastia nečakal tak nenávistný tón. Nevedel, či má odvolať zdravotnú službu a či dišputovať s čudáckym poraneným. Ale nakoniec rozhodol sa čakať. Až uzrie nosidlá, dá sa prehovoriť.

No, pán šéf si nechal iba rany oviazať. O prenesení do tábora junákov Hlinkovej mládeže nechcel ani počuť. Ale i tento tvrdohlavý odpor mimoriadne ľahko povolil, keď sa šofér bez slova nechal preniesť do tábora. Keď sa chlapci, s nosidlami vrátili, na ústach pána šéfa neperlila sa ani kvapka odporu. Začal zuby a dal so sebou robiť, čo bolo potrebné.

Len čo ho vložili na lôžko, vytvorené dekami obetavých junákov, už zahučalo na kraji tábora lekárovo auto.

Keďže prvá pomoc už bola prevedená, väčšie nebezpečenstvo zažehnané, lekár sa mohol hneď dať do liečby. Tisícom prípadov stvrdnuté ruky pracovaly pokojne, chlapsky.

Nuž, mali ste dvojaké veľké šťastie — vravel lekár stroskotancom. — Prvé, že ste sa nezabili celkom, druhé, že vaše signály počula stráž háemistického tábora. Ak niet týchto junákov, do rána by ste boli vykrvácali. Máte im veľa čo ďakovať.

Ba, veď my sme len svoju háemistickú a ľudskú povinnosť plnili, niet v tom nijaké hrdinstvo, — odvetil skromne vodca tábora.

Skromnosť háemistov a ich láskavé zaobchádzanie s chorými ticho a nebadane podomlely tvrdú hrádzu okolo srdca pána šéfa. Dosiaľ zakladal si priveľa na tom, že na výstavbe Hlinkovej mládeže a Hlinkovej gardy ani len krížom slamky nepreložil. Ba, keď sa dozvedel, že tu i tu hádže im niekto prekážky do cesty, mal priamo z toho radosť.

Synovi, nedajbože dovoliť vstúpiť do šíkov HM. Sťa upír pričapil ho tvrdými slovami k stene a cical mu vieru a život, v krásny ideálny slovenský život.

Taký bol pán prednosta. Veru taký. Ale len kedysi; ešte vtedy, keď nezažil katastrofu v horách. Ale pri nej odpor kulminoval. Nepoddajnému tvrdohlavému vtákovi zlomily sa krídla a padol na tvrdú zem skutočnosti. Padol do milosrdenstva nenávidených rúk.

Nečakaným pádom so satanských výšin sa v pánovi šéfovi čosi zlomilo. Nie naraz; pomaly, ale iste, rúcala sa hrádza do hlbín a púšťala dravý tok nového života po riečišti, vyhĺbenom vôľou národa.

Dva týždne strávil v tábore junákov HM. Ako mu len milo tam bolo! Miazga mladosti vlíala sa mu do unavených žíl.

A keď prišiel domov, iba toľko vravel synovi:

— Choď do Hlinkovej mládeže, do tábora a buď taký Slovák a taký človek, ako sú ostatní háemisti.

Syn ovalený nečakanou láskavosťou, nevedel, či sa mu načim chystať na novú kalváriu a či sa stal zázrak. Iba keď vypočul otcov referát a otcove chválospevy, videl, že hrádza je prelomená.

Orientačné rastliny

Fr. ČERNAJ, OVHM MÝTNA

V prírode je veľa zaujímavých vecí, ktorých si obyčajný človek ani nepovšimne, hoci majú často značný význam. My, deti prírody, si aj tých „maličkostí“ všímame.

Pozrime sa do rastlinnej prírody. Sú rastliny, ktorých listy sú obrátené plochami k východu a západu, takže svojím okrajom ukazujú sever a juh, sú akýmsi prirodzeným kompasom a menujeme ich preto rastlinami kompasovými. .

Z kompasových rastlín je u nás známy šalát planý (Lactuca scariota), rastúci medzi krovinami, pri cestách, na rumoviskách a pod. Tento má ráno a večer kraje listov obrátené na sever a na juh.

Podobne chová sa i šalát záhradný (Lactuca sativa), keď splanie.

Z cudzozemských zastlín je známou kompasovou rastlinou severoamerická rastlina Silphium taciniatum.

Celý rad zase iných rastlín je zvestovateľom počasia a niektoré tiež udávajú čas a hodiny.

Známy svlačec roľný, pupenec a drchnička roľná roztvárajú kvety, ak má nastať vlhké a daždivé počasie. Opačne sa chovajú všetky druhy ďatelín a šťavík. Tieto pred dažďom listy skladajú.

Vtáčí zob otvára drobné, biele hviezdicovité kvietky vtedy, keď má byť pekne už hneď ráno o 9. hodine a zdvíha ich do výšky. Takto ostane až do poludnia. Ak neotvorí kvietky vôbec a ostáva celý deň zatvorený a utúlený, môžeme celkom isto očakávať dážď.

Nechtík dážďový otvára sa medzi 6.—7. hod. ráno a ostáva rozvinutý do 4. hod. odpoludnia, ak má byť pekne. Keď sú však jeho kvietky ešte po 7. hodine ráno zatvorené, toho dňa môžeme očakávať dážď.

Púpava pred dažďom tiež skladá svoje listy a vydáva silnú aromatickú vôňu.

Iskerník plazivý a záružlie bahenné pred dažďom skladajú listy a sasanka iskerníkovitá zatvára kvety. Sasanka hájna má za pekného počasia kvety vzpriamené, za nepohody ovisnuté.

V Krajne a Taliansku rastie istý druh pryskiernika, zvaný hodinovým (Hibiens trionaens). Tento zatvára-otvára kvety vždy v určitú hodinu, takže ukazuje hodiny. Len keď má pršať ostáva zatvorený.

Z rastlín môžme si sostaviť i celé hodiny (také mali v kláštore břevnovskom v Čechách, ale k vôli úplnosti by sme si museli pribrať i niektoré rastliny cudzozemské.

Polročný prehľad ľahkej atletiky HM v r. 1941

LACO KORČEK.

Je naozaj potešiteľné, že HM už v druhom roku svojej ľahkoatletickej telovýchovnej činnosti, nielen že môže, ale priam musí vydať polročný rebríček desiatich najlepších atlétov HM na tie disciplíny, ktoré boly vypísané na celoštátne ľahkoatletické majstrovstvá HM Slovenskej republiky v Nitre.

Keď to vezmeme z ktorejkoľvek strany, musíme si otvorene priznať, ba, s radosťou konštatovať, že ľahká atletika HM poskočila, čo do rozmachu šírky i výšky z prvej rýchlosti hneď na tretiu.

Je to zjav potešiteľný tým skôr, že tieto výkony produkovali väčšinou chlapci z vidieka, ktorí naozaj doteraz nemali na svojej strane okrem obrovskej chuti, elánu a lásky k atletike, ani porozumenia, ani náradia, ani pretekárskej cesty!

Tým väčšmi musíme oceniť ich hodnotné výkony, ktoré už celkom dobre možno zaradiť k hodnostnému priemeru výkonov mládeže všetkých europských štátov. V tomto konštatovaní je, myslím, to najväčšie plus našej slovenskej atletiky. A napĺňa nás hrdosťou, že Hlinkova mládež preberá pevne do svojich rúk celú slovenskú atletiku najmladších. My všetci sa tomu tešíme, lebo musíme konštatovať, že slovenská mládež zase raz jasne prehovorila svojou činnosťou, kam ju srdce tiahne, kde chce byť organizovaná a z priloženej tabuľky umiestenia jednotlivých MVHM vidieť, že takto ona túži po celom našom drahom Slovensku.

Ako som už pripomenul, v tomto prehľade sú urobené tabuľky len pre tie disciplíny, ktoré boly vypísané na tohoročné majstrovstvá HM, keďže v nich bola konkurencia najväčšia.

V oficiálnej tabuľke celoročnej budú zaregistrované tieto disciplíny:

60 m, 100 m, 200 m, 400 m, 800 m, 1000 m, 1500 m, 3000 m, 65 m prekážok (76.4 cm), 110 m prekážok (91.4 cm), 4×100 štaf., Olympijská štaf. (800—400—200—200), guľa 5 kg a (7.257 kg), disk (2 kg), oštep (800 gr), skok vysoký, ďaleký, o žrdi a trojskok.

Všetky výsledky z týchto dosiaľ nespracovaných súťaží sú vedené v evidencii a spolu s tými, čo naši príčinliví háemisti urobia cez celý rok, vytvoria tabuľku najlepších desiatich atlétov v r. 1941.

Pre zaujímavosť porovnáme priemery prvých piatich z r. 1940 s priemermi prvých desiatich z polroku 1941. Keď aj toto porovnanie je neúmerné, predsa len musí i ono ukázať, že už desať chlapcov má dnes na Slovensku približne tú výkonnosť ako vlani päť, ba v niektorých disciplínach ju i silne prekročilo.

Prvých desať háemistov na:

100 m:

1. Gašparík	HM	Nitra	11.5 sek.
2. Gregorovič	HM	Ban. Bystrica	11.5 sek.
3. Popluhár	HM	Trnava	11.6 sek.
4. Pekár	HM	Kláštor pod Zn.	11.7 sek.
5. Hajna	HM	Spišská N. Ves	11.7 sek.
6. Rendko	HM	Turč. Sv. Martin	11.8 sek.
7. Švirloch	HM	Lipt. Sv. Mikuláš	11.8 sek.
8. Franko	HM	Nitra	11.8 sek.
9. Veselský	HM	Nitra	11.8 sek.
10. Turčaninov	HM	Bratislava	11.8 sek.
		Priemer	11.7 sek.

Pod 12 sek. ležalo ešte 5 atletov!

Priemer prvých piatich:	Priemer prvých desiatich:
1940: 11.48 sek.	1941: 11.7 sek.

400 m:

1. Jusko	Trebišov	54.0 sek.
2. Pekár	Kláštor pod Zn.	54.7 sek.
3. Krenek	HM Brat. III. obv.	54.9 sek.
4. Horváth	Trnava	55.0 sek.
5. Boris	Trnava	56.0 sek.
6. Ondruška	Trebišov	56.0 sek.

„Slovák vždy vedel, čo chce. Je stopercentne dôsledný, oddaný svojej veci a spoľahlivý.

Gen. Ferdinand Čatloš,
minister nár. obrany.

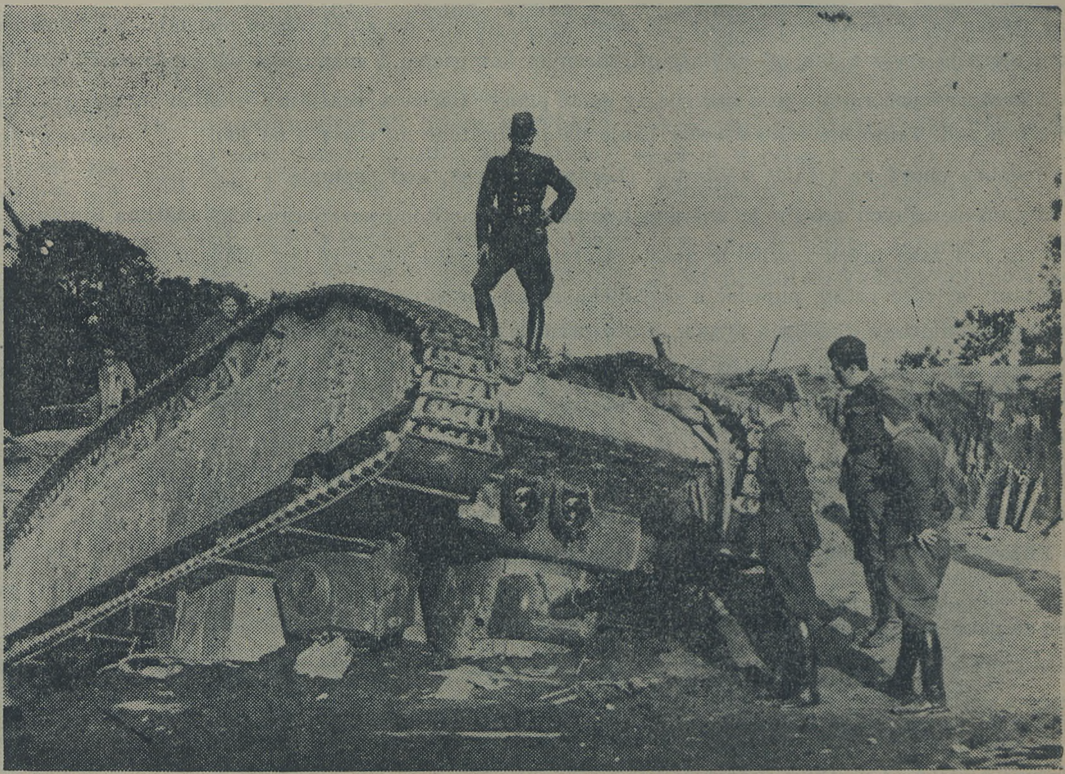

Slovenskí vojaci pri koristi v Ukrajine.

7. Veselský	Nitra	56.5 sek.
8. Krajčovič	Nitra	57.0 sek.
9. Janoško	Jaklovce	57.1 sek.
10. Opoldus	Michalovce	57.3 sek.

Priemer 55.85 sek.

Pod 59 sek. zabehlo ešte 9 pretekárov.

Priemer prvých piatich:	Priemer prvých desiatich:
1940: 54.56 sek.	1941: 55.85 sek.

1000 m:

1. Krenek	Bratislava III. obv.	2:49.2
2. Juhás	Zlaté Moravce	2:55.0
3. Martoň	Ilava	2:55.0
4. Caban	Banská Bystrica	2:55.4
5. Švec	Nitra	2:57.1
6. Horný	Zlaté Moravce	2:58.0
7. Sýkora	Baťovany	2:58.0
8. Krásnohorský	Nitra	5:58.5
9. Chovanec	Trnava	2:58.7
10. Heldes	Trenčín	2:59.5

Priemer 2:56.44

110 m (prek. 91.4 cm):

1. Karel	Trebišov	16.9 sek.
2. Urbančok	Kláštor pod Zn.	17.0 sek.
3. Červenka	Kláštor pod Zn.	17.2 sek.
4. Tichý	Banská Bystrica	17.3 sek.
5. Podhorný	Nitra	17.4 sek.
6. Čáp	Grinava	17.4 sek.
7. Bončo	Prešov	18.1 sek.
8. Lužinský	Trnava	18.2 sek.
9. Buda	Zvolen	18.2 sek.
10. Štubňa	Kremnica	18.3 sek.

Priemer 17.6 sek.

Pod 20 sek. zabehlo ešte 10 pretekárov.

Guľa (7.257 kg):

1. Kováčik	Nitra	11.69 m
2. Magura	Kláštor pod Zn.	11.47 m
3. Jakšič	Trnava	11.18 m
4. Hrabovský	Bratislava III.	11.03 m
5. Lubák	Banská Bystrica	11.03 m
6. Štubňa	Kremnica	10.90 m
7. Hinduliak	Revúca	10.81 m
8. Husár	Veľká	10.79 m
9. Adamík	Zlaté Moravce	10.36 m
10. Diko	Banská Bystrica	10.01 m

Priemer 10.92˙7 m

Oštep (800 gr):

1. Príhoda	Kremnica	51.00 m
2. Jakšič	Trnava	47.12 m
3. Adamík	Zlaté Moravce	44.31 m
4. Ševeček	Sered	43.81 m
5. Bartovic	Zlaté Moravce	43.57 m
6. Duko	Banská Bystrica	43.35 m
7. Špindler	Lipt. Sv. Mikuláš	42.30 m
8. Husár	Veľká	42.00 m
9. Halač	Ompitál	41.85 m
10. Slaninka	Michalovce	41.52 m

Priemer 44.063 m

Priemer prvých piatich:	Priemer prvých desiatich:
1940: 43.75˙4 cm.	1941: 44.06˙3 m

Disk (2 kg):

1. Jakšič	Trnava	38.30 m
2. Ozábal	Ružomberok	34.08 m
3. Habara	Trnava	33.81 m
4. Zbojovský	Trebišov	33.50 m
5. Hrabovský	Bratislava II. obv.	33.48 m
6. Magura	Kláštor pod Zn.	32.99 m
7. Murček	Ružomberok	32.92 m
8. Kročko	Bánovce nad Bebr.	32.64 m
9. Vavruš	Bánovce nad Bebr.	31.67 m
10. Husár	Veľká	31.30 m

Priemer 33.46˙9 m

Priemer prvých piatich:	Priemer prvých desiatich:
1940: 33.79˙8 m.	1941: 33.46˙9 m.

Skok vysoký:

1. Venéni	Trnava	172.0 cm
2. Múčka	Trnava	170.0 cm
3. Urbančok	Kláštor pod Zn.	165.0 cm
4. Venéni II.	Skalica	162.5 cm
5. Járdánházy	Zlaté Moravce	162.5 cm
6. Šajgalík	Banská Bystrica	162.0 cm
7. Kutlík	Trnava	162.0 cm
8. Javúrek	Lipt. Sv. Mikuláš	161.0 cm
9. Uhliar	Prievidza	161.0 cm
10. Kováčik	Nitra	160.0 cm

Priemer 163.80 cm

160 cm skočilo ešte 5 atlétov.

Priemer prvých piatich:	Priemer prvých desiatich:
1940: 169.3 cm.	1941: 163.8 cm.

Skok ďaleký:

1. Rendko	Turč. Sv. Martin	662 cm
2. Kováčik	Nitra	645 cm
3. Bartovic	Zlaté Moravce	640 cm
4. Husár	Veľká	637 cm
5. Habara	Trnava	631 cm
6. Múčka	Trnava	624 cm
7. Mačuga	Poprad	619 cm
8. Gašparík	Nitra	619 cm
9. Lužinský	Trnava	609 cm
10. Durdík	Nové Mesto nad V.	604 cm

Priemer 629 cm

Nad 570 cm skočilo ešte 10 pretekárov,
z toho 2 nad 6 m!

Priemer prvých piatich:	Priemer prvých desiatich:
1940: 620.5 cm.	1941: 629 cm.

Skok o žrdi:

1. Skladaný	Banská Bystrica	326 cm
2. Magura	Kláštor pod Zn.	320 cm
3. Farbiak	Banská Štiavnica	310 cm
4. Štefunka	Nitra	304 cm
5. Turzák	Spišská Nová Ves	297 cm
6. Bakič	Hnúšťa	290 cm
7. Tulka	Banská Bystrica	260 cm
8. Ďurkovič	Prešov	280 cm
9. Svitaj	Slavošovce	280 cm
10. Prokeš	Radošovce	280 cm

Priemer 296.4 cm

Nad 270 cm išli ešte 3 atléti.

Priemer prvých piatich:	Priemer prvých desiatich:
1940: 282.8 cm.	1941: 296.4 cm.

4×100 m štaf.:

1. Nitra	47.5 sek.
2. Trnava	48.1 sek.
3. Kláštor pod Zn.	48.4 sek.
4. Ban. Bystrica	48.9 sek.
5. Bratislava	48.9 sek.
6. Nitra II.	49.9 sek.
7. Michalovce	50.0 sek.
8. Martin	50.1 sek.
9. Prievidza	50.5 sek.
10. Skalica	50.6 sek.

Priemer 49.29 sek.

Priemer prvých piatich:	Priemer prvých desiatich:
1940: 48.2 sek.	1941: 49.29 sek.

3×1000 m štaf.:

1.	Kláštor pod Zn. I.	8:58.0	6. Modrý Kameň	9:21.0
2.	Zlaté Moravce	9:07.3	7. Nové Mesto nad V.	9:22.6
3.	Nitra	9:09.0	8. Kremnica	9:25.2
4.	Banská Bystrica	9:13.3	9. Ilava	9:25.6
5.	Kláštor pod Zn. II.	9:15.8	10. Hnúšťa	9:28.2
			Priemer	9:16.6

Prehľadná tabuľka umiestenia jednotlivých MVHM podľa umiestenia pretekárov v polročnom prehľade.

Bodovalo sa: I. miesto = 10 b, II. = 9 b, III. = 8 b, IV. = 7 b, V. = 6 b, VI. = 5 b, VII. = 4 b, VIII. = 3 b, IX. = 2 b, X. = 1 b.

1.	Trnava	106 b.	18. Prešov	7 b.
2.	Nitra	90 b.	19. Hnúšťa	6 b.
3.	Kláštor pod Zn.	88 b.	20. Michalovce	6 b.
4.	Banská Bystrica	68 b.	21. Nové Mesto nad V.	5 b.
5.	Zlaté Moravce	53 b.	22. Bánovce nad Bebr.	5 b.
6.	Bratislava	38 b.	23. Modrý Kameň	5 b.
7.	Trebišov	32 b.	24. Grinava	5 b.
8.	Kremnica	19 b.	25. Prievidza	4 b.
9.	Turč. Sv. Martin	18 b.	26. Poprad	4 b.
10.	Veľká	14 b.	27. Baťovany	4 b.
11.	Ružomberok	13 b.	28. Revúca	4 b.
12.	Spiš. Nová Ves	12 b.	29. Ompitál	2 b.
13.	Lipt. Sv. Mikuláš	11 b.	30. Zvolen	2 b.
14.	Ilava	10 b.	31. Slavcšovce	2 b.
15.	Skalica	8 b.	32. Jaklovce	2 b.
16.	Ban. Štiavnica	8 b.	33. Radošovce	1 b.
17.	Sereď	7 b.	34. Trenčín	1 b.
			Spolu	660 b.

Jurko Geravčan.

Príchod jesenných žalmov

Vítam ťa kráľovna jeseň chorálom záhonov!
Ružové nádeje zvú ma k tvojim hradom,
ó, prichádzaš v piesňach z ďalekých domovov,
v rodné vína, čo stečú našim vinohradom;
ó vítam ťa drahá, si darom belaského rána,
v hĺbkach jeho si hostila kráľovské vzlety,
si darom sivých oblakov, čo prichádzajú od Pána,
v kráľovstvá zemské, v zabudnuté svety,
ó, príď, do domova v sivé trnisté polia,
kým modlitbu prinesiem do božích chrámov,
kým k spovediam večerov pozvú rodné údolia;
ó, kráľovstvo nádejí! ó náplň žalmov!
Vítam ťa nádej moja s chudobným hodom,
v ranných diaľkach kráčam letami strhaný,
veď hladné pohľady nakrmíš kráľovským plodom —
si darom sľúbeným mozoľnatej dlani;
ó, prichádza túžená, v krvavé chladné dni,
v kráľovstvo zeme, v hradnú terasu;
príď s kalichom milosti, lásku nezabudni
pre prsia zemské, čo studené chladné sú...
kým v prahoch čakám v rannom pozdravení:
ó, príchod žalmov! ó, príchod nových nádejí!
Ó, príď do domova vo večeroch hviezdnatým poľom
v strmé diaľavy zazvoníš piesňou poznova;
príď v spoveď tichú, kde smierim sa s Bohom!
v piesňach sa rodíš, v náručí domova!...

Fr. Černaj, OVHM, Mýtna:

Odliatky stôp.

K odbornej skúške pre orlov na získanie odznaku stopovateľa pripúšťa sa, aby orol predložil namiesto 12 vlastných snímkov alebo náčrtkov zo života plachých zvierat alebo vtákov, ak nevie fotografovať alebo kresliť, 10 sádrových odliatkov stôp rozličných plachých zvierat. No nielen pre skúšku, ale hlavne preto, aby sme sa naučili stopy poznávať urobíme si odliatky stôp. Začnime s odliatkami stôp u domácich zvierat (psa, kočky, sliepky, husi, kozy, ovce ošípanej atď), aby sme sa na týchto stopách naučili robiť bezvadné odliatky a potom môžme začať aj s odliatkami stôp plachých zvierat, lebo vyhotovovanie odliatkov stôp a najmä bezvadných, nie je tak celkom jednoduché.

Teda do práce!

Po daždi v hustejšom blate alebo hline vyhľadáme dobre vytlačenú stopu napr. psa. V nejakej plechovej škatuľke (hoci vo vrchnáku zo škatuľky na pastu na topánky) rozrobíme z vody a zo sádry riedku kašičku, aby sa dobre dala liať, stále ju miešame, aby sa neshrčkavela a keď je kašička hotová, nalejeme ju na stopu tak, že ako stopa, tak aj jej okolie na 2—4 cm sú pokryté vrstvou sádry vyčnievajúcou nad zem o ½—1 cm. Sádra hneď počne tuhnúť, ale nesmie sa opravovať, ani vtláčať do stopy, lebo by sa stopa poškodila a dostali by sme nepresný, ba zdeformovaný odliatok. Nechajme teda, aby sádra sama vnikla do stopy.

Sádru nechajme schnúť a dajme pozor, aby nám do nej niekto nestupil. Schnutie nech trvá čím dlhšie. Najmenej pol hodiny. Potom lopatkou vykopeme stopu so sádrou i s okolitou zemou v okruhu asi 20 cm a ponoríme tento kus do vedra vody alebo do potoka a pomáhajúc si jemnou kefou, odstraňujeme zeminu zo sádry. Keď sme sádru celkom zbavili zeminy, je odliatok hotový. Pamätajme však na to, aby sme sádru v stope nechali dobre stuhnúť, lebo inak pri umývaní odliatku kefou ľahko sa poruší povrch odliatej stopy, keďže jej jemné odtienky, ako pazúry, rany na nohe zvieraťa a pod. nestuhnú dostatočne a pri čistení odliatku sa odtrhávajú.

Nezabudnite, že k odliatku jemných stôp potrebujeme čerstvej sádry a riedkej kaše, k odliatkom hrubších stôp, hrubšej kaše. Odliatky zhotovené z riedkej kaše nesmú sa po zhotovení ukladať na vlhké miesta, lebo natiahnu do seba vodu a ľahko sa rozpadávajú.

Pri zhotovení niekoľkých odliatkov zistíme, koľko sádrovej kašičky sme spotrebovali na odliatok stopy a akú hustotu máme použiť, aby sme v budúcnosti nekazili veľa sádry.

Ak chceme odliatky stôp vyložiť si v klubovni alebo na výstavke, použijeme pri zalievaní stopy sádrovou kašičkou ohraničenie stopy a jej najbližšieho okolia drievkami vo forme obdialnika, štvorca a pod., aby odliatok potom mal pekný tvar. Dosiahneme toho tiež tak, ak si skrútime z tvrdšieho papiera valec a previažeme ho na dvoch miestach niťou. Valec bude, pravda, o niečo širší. Valec postavíme na stopu a nalejeme do neho sádrovú kašu. Takto dostaneme odliatky stôp v podobe kruhu.

Dosiaľ zhotovené odliatky sú však len negatívom stôp. Ak chceme zhotoviť pôvodný tvar stopy, teda pozitív, namaženem odliatok stopy nejakou mastnotou a vtačíme ho do studenej sádry a tuhnúcej. Tým dostaneme zase pôvodnú stopu.

Zhotovené odilatky a pozitívy opatríme označením zvere, číslom, dátumom a miestom, kde a kedy sme odliatok vyhotovili.

Odliatky stôp možno robiť aj pomocou smoly, ale táto práca je ťažšia, lebo smolu treba rozpustiť za horúca a horúcu treba do stopy vliať.

Keď sme už získali prax v odlievaní stôp zvierat domácich, odlejeme potom stopu vrabca, vrany, straky, až sa celkom v odlievaní zdokonalíme. Potom už bez ťažkosti odlejeme akúkoľvek stopu.

Berme preto na družinové vychádzky aj do tábora a vôbec do prírody všetky potreby k odlievaniu stôp, aby sme mohli kedykoľvek odliať stopu.

Bude to iste veľmi zaujímavá práca a výsledky ešte radostnejšie.

Teda dobrý lov!

Poverečné a rozprávkové bytosti*)

(Podáva CASTOR.)

Ešte i dnes, najmä vo vzdialených horách a dolinách, je náš ľud opradený mytologickými postavami a dodnes o nich verí, že sú to skutočné bytosti, ktoré majú vplyv na život a na osudy človeka. Tieto bytosti, o ktorých možno medzi naším ľudom rozprávať, predstavíme si tak, ako vychádzajú z úst prostého ľudu:

1. **Beťah a Mádra.** „Chorý som bol. Beťak s Mádrou po mne chodil“, počuješ u nás chorého ponosovať sa. Rozumej tu bytosti, ktoré spôsobujú choroby vnútorné. Hovoria tiež: „Beťah ťa metal!, Mádra ťa nosila, trápila!“ Alebo: „Toť je taká mačia Mádra.“ (T. j. slabý človek).

2. **Bobo, Boboš, Bobák, Bubák** značí v mužskom rode to isté, čo ženské **Baba.** Povedia však i **Babiak,** čo je mužský tvar slova „baba“. Bobo chodí potme ako strašidlo popod obloky a unáša deti vo vreci. Tak ich aspoň ním strašia. Čujeme často: „Čuš, Bobo tu!“ — Baba čarami a porobeniami zapríčiňuje nešťastia a choroby ľuďom i statku. Napokon niekde volajú skutočných živočíchov — chrobákov — bobákmi.

3. **Černokňažník** vychodí vraj z 13. školy, kde sa učil čarovať. Má draka, ktorého chová kdesi v jaskyni a keď sa mu zachce, lieta na ňom ponad horydoly. Jeho drak šibe chvostom a tak povstáva víchor, ktorý celé hory poláme. Černokňažník navštevuje v čiernych háboch salaše, majere a domy v dedine. Pije mlieko len od čiernej kravy alebo kozy. Týmto mliekom možno tiež jeho hnev utíšiť. Ináč jeho zjav býva osudný, lebo narobí veľa škôd na statku, v poli i v horách.

4. **Čierny cap** sa dá vyvolať v noci čarovaním. Vezme človeka na chrbát a prebehne s ním v okamihu celé hory i moria. Ak na neho v nešťastí zavoláš a zapíšeš sa mu, pomôže ti a zachráni ťa pred nebezpečenstvom. Ináč je vo službách stríg a strigôňov.

5. **Čierny chlap** chodí po hatiach a žľaboch. Chodieva za žiakmi, ktorí sa ťažko učia a sľubuje im, že sa všetkému ľahko budú môcť naučiť, ak sa mu zapíšu.

6. **Had.** Ľud až dodnes veľa rozpráva o hadoch, hrubých, veľkých a podivných, ktorí v horách napádajú ľudí i statok. Bartholomaeides (Not. Comes Göm. str. 336) videl vraj čeľusti a kostru hlavy z takého hada, ktorý sa zdržoval v driečanských jaskyniach. Istého chlapa prenasledoval z hôr na lúčiny. Chlap potom hodil nazpak za seba sekeru a hada zabil. Vybájení hadi majú hrebene, ako kohút, alebo zlaté koruny na hlave. V Sirku, v doline Korytárke hvízdajú na ľudí a potom, spojac sa hlavami dovedna „kameň dujú“, ktorý ako hadí kameň má veľkú liečivú moc. Podivné je, že Bartholomaides a náš Samuel Ormis neupierali možnosť jestvovania ozrutných dravých hadov u nás.

7. **Lútky.** Štiavnickí haviari volajú ich aj **permoníkmi.** Ich postava „na piaď“ odená je v rúcho banícke: Biele nohavičky, črievice so striebornou prackou, banícky remeň, zelený kabátik, kučma a zelená ratolieska. Objavujú sa v baniach a horách v jednej ruke s kahanom, v druhej so zlatými hrabličkami, nesúc na pleci kladivo. Prichodia vždy dvanásti dovedna.

Starému baníkovi dostalo sa robiť na tvrdej žile a nevládal. Tu prišiel k nemu „na piaď“ chlapček, poslal ho domov a kázal mu len, aby na druhý deň doniesol na to isté miesto „trokšias“ (suchý postruhník). Baník na tom mieste našiel veľa zlatej rudy už vyrobenej. Od tých čias donášal každý deň do bane ‚trokšiaš“ a hovoril: „Ďakujem ti, dobrý chlapček, pomocníček, že mi pomáhaš. Pri jmi tento trokšiaš ako vďačné srdce!“ Mladí baníci na to neskoršie prišli a odobrali trokšiaš, no hneď ich na mieste zasypalo. Staručký baník sa mával dobre pri svojom permoníkovi až do smrti.

Lútky tiež milujú mladých čistého života a títo pri svadbe nechávajú prázdne miesto pre lútku, nechajúc pre ňu položiť i hodne pokrmu a nápoja. Za to lútky dávajú im loja do kahancov. Na deň Nanebevstúpúenia a na Jána ukazujú sa lútky veľmi často. Kto ich chce vidieť, ide do bane a tam sa pomodlí a priloží ucho k zemi. Potom ide v tú stranu, kde počuje škrabať hrabličkami. Pomodlí sa ešte raz a lútky mu ukážu poklad. On sa ho však nedotkne, keď je človek srdca nie skúpeho, túžiaceho po peniazoch. Takému človeku potom lútky pomáhajú. Zlých ale zavedú do priepasti, z ktorých ak sa aj dostanú von, do roka celkom iste zomrú.

Voľakedy — už veľmi dávno — posýpali permoníci šaty dobrých haviarov zlatým prachom. Baníci potom nedostávali žiadnu plácu, okrem toho prachu zo svojich šiat domov a tak bohatli. Raz boli opustili permoníci Zemnicu a Kremnicu; odsťahovali sa popod zem do Sedmohradska. No zemnickí a kremnickí baníci im dali našiť šiat a permoníci sa vrátili s radosťou na „dobré jarce“, ako volajú jadro dobrej zlatej a striebornej rudy.

Kto videl lútky, nikomu to nepovie, len otec synovi to prezradí na smrteľnej posteli, aby syn vedel, ako zdediť pomoc permoníkov. Preto nik sa ti neprizná, že videl permoníka, ale sa ti bude prisahať, že jeho otec naozaj videl lútky. Baník pri strieľaní je povinný zavolať: „Hop! Hop!“, aby varoval permoníkov pred výstrelom. V opačnom prípade ho výstrel zasype.

Pod Železníkom, neďaleko Sirka v doline Turca (Gemer) ukázaly sa lútky r. 1831 a povedaly: „Keď bude mor, pod Železným vrchom nebude“. Z tamojších baníkov nezomrel nikto na mor.

8. **Mátoha.** Všelijaké výtvory obrazotvornosti volajú mátohou alebo strašidlom. Najviac mátoh je bezhlavých a niet dediny, kde by nemali miesto, na ktorom sa stalo nejaké nešťastie a kde potom máta — straší.

9. **Poľudnica** je bytosť, ktorá z človeka urobí preludára, t. j. lúdi, vábi a vodí ho sem a tam. Bola to teda vlastne „podludnica“.

10. **Pikulík** je akýsi šikovný, prefíkaný chlapík. Donáša ľuďom šťastie pri stavbách a v hre. Hovorí sa, že majú pikulíka pri sebe, vo vrecku. Taktiež hovoria, že komu sa darí statok, má vraj pikulíka, ktorý mu pomáha.

11. **Premien.** Baby a strigy v noci ukradnú zdravé dieťa a namiesto neho položia svoje. Takéto dieťa je premieň. Čím sa viac sýti, čím viac jie, tým skorej vyschne, až je ako trieska. Kožu má povráskovanú ako starec, ruky a nohy ako paličky a veľké brucho. Vrieskať bude na veky, ale slova nikdy neprerečie.

Raz vložili premieňa do hrnca a postavili na oheň. Vtedy sa nad ním striga sľutovala vzala si ho zpät a odnesené dieťa vrátila. — Iní rodičia išli s premieňom na odpustky k Duchu svätému. Za cestou oddychovali kdesi pri močidle, keď sa zrazu z močidla ozval hlas ropuchy: „Quorsum? Quorsum?“ A premieň jej odpovedal: „Ad Sanctum Spiritum“. Otec sa nahneval a hovorí: „Nuž ty doma ani slova nepovieš a tuná už aj po latinsky znáš!“ I vhodil premieňa do močiara. Keď sa vrátil domov, sedelo jeho vlastné dieťa pri ohnisku. — Tiež matky chodievaly do márnic prosiť od mŕtvych, aby premieňa vzali k sebe.

(Dokončenie budúcne.)

---

* Je samozrejmé, že to, čo autor v tomto článku podáva, nemožno brať v žiadnom prípade ako pravdivú skutočnosť. Sú to len povery, ktoré ľudí — žiaľbohu ešte i dnes — na našom vidieku zavádzajú na zlé cesty. Preto je na vás, haemisti, aby ste doma svojich poučili o nepravdivosti rôznych povier a tak prispeli k odstráneniu tohto smutného zjavu nášho vidieckeho ľudu — poverčivosti. (Poznámka redakcie.)

PRVÉ KROKY

Laco B. Jarina:

ROZLÚČKA S LETOM.

Že odchádzaš, objímaš ma naposledy.
Ja trasúc sa celý bledý
so žiaľom ti padávanú stískam rúčku,
keď bozkám ťa na rozlúčku.

Že vrátiš sa, potešuješ nečakane
oči moje uplakané.
I tebe je ťažko v cudzie odísť zeme,
bo dlho sa neuzrieme.

Teda sbohom, leto milé, usmievavé.
A prosím ťa, tam v diaľave
nezabúdaj kraje naše čarokrásne,
nech nádej nám neuhasne.

Ja o tebe snívať budem neprestajne,
bo verím, že prídeš tajne.
Vencami ťa túžieb svojich privítam
keď zaplačem, že nie som sám.

J. Dolinský:

Chudák.

Stretávame ho často. Celý deň sa túla po meste, po uliciach tichých, ale aj rušných. Barla, ktorá nahradzuje mu druhú nohu, je mu druhou prirodzenosťou. Mnohí z okoloidúcich vzdychnú si a keď hladný postaví sa niekde na rohu ulice, štedre obdarujú ho. „Chudák“ znie z mnohých úst. Slovo toto je len prejav súcitu, keďže ho vidia takto sa živiť. Má ešte len dvanásť rokov. Iné deti v tomto veku sú ešte dieťatkami. Jeho život je však už teraz plný utrpenia, lebo osud bol voči nemu vždy krutý.

Bolo mu sotva desať rokov, keď na dedine, v ktorej bývali, vypukol požiar. Dom, v ktorom bývali, rúcal sa pod plameňom. Ujsť nebolo možno. Z trosiek ich vyslobodili hasiči. Otec bol tak ťažko popálený, že ešte tej noci odišiel do ríše mŕtvych, k manželke, ktorá zomrela pred pár mesiacmi. Synka zanechal svetu na pospas. Malého Miška tiež odviezli popáleného do nemocnice a keď ho po roku pustili, mal miesto svojej už len drevenú nohu. Ujala sa ho chudobná tetka, ale sám jej musí pomáhať žobrotou.

Často stane si do kruhu malých chlapcov a detskou naivnosťou rozpráva, aký bude šťastný, keď dorastie, kúpi si gumenú nohu, uniformu Hlinkovej mládeže, ktorá sa mu stala ideálom a nik vraj neuvidí, že nemá vlastnú nohu.

Dnes má už aj čiapku HM, ktorou ho obdaril istý bohatý pán, za ktorého sa Miško chodí denne modliť. Vždy hovorieva: „Pán Boh mi pomôže.“

Kysuce.

Háemista z Kysúc.

V severnej časti Slovenska farbí sa kysucký kraj. Je to kraj chudobný, kopaničiarsky, väčšiu jeho čiastku pokrývajú lesy a kde-tu neúrodná skalnatá pôda. Potom nie div, že tento kraj sa zaraďuje medzi najchudobnejšie oblasti nášho štátu.

Malé biele chalúpky nájdete na Kysuciach, keď po nich podniknete väčšiu prechádzku. Len zriedka vidíte murované domky. Tieto sú postavené tam, kde sa už trochu priemysel vtisol.

Z chudobných kysuckých chalúp vyrastajú pekní, driečni šuhajci. Iste mnohí z vás poznajú pieseň: „Ja som šuhaj na svet súci, v bielom domci na Kysuci“. Túto pieseň rád si zaspieva mladý Kysučan, keď kosí v lete trávu, alebo keď pasie statok.

Kysuce priam tak ako aj iné kraje majú svoje nárečie. Toto nárečie má veľa slov prevzatých z poľštiny a sem-tam sa nájde i niečo češtiny. No, Kysučania milujú svoju reč, najmä ženičky, ktoré by sa inak veru nenaučily.

Kysuca je najväčšia rieka Kysúc. Svoje meno nosí podľa kraja, ktorým preteká. Je matkou ostatných malých potôčkov, vlievajúcich sa do jej koryta. Jej voda je bystrá, čistá, milo sa je v nej v lete kúpať. Poznáte pieseň: „Kysuca, Kysuca . . .“?

Dediny na Kysuciach sú postavené pozdĺž rieky Kysuce. Turzovka patrí medzi najväčšie dediny Kysúc i Slovenska. Menšie dediny sú Raková, Makov, Staškov, Vysoká atď. Okresným mestom Kysúc je Čadca. Má svoju tradíciu. Tiahlo tade vojsko Tökölyho, za čias Hurbana, Štúra a Hodžu sídlila v dnešnej fare národná rada slovenská, o ktorej svedčí tabuľa na fare. Obec Čadca v poslednom čase stratila svoj viacročný význam. Ide odtiaľ dvojkoľajná trať do Nemecka a do Žiliny, jednokoľajná na Makov, na Svrčinovec a Skalité.

Kysuce majú tiež svoj vlastný kroj. Ženský kroj je dosť bohatý, pestrý, no mužský oveľa chudobnejší. Žiaľbohu, zatlačuje ho móda. Tak strácajú Kysuce jedinú svoju perlu.

Kysučania sa zamestnávajú najviac chovom dobytka. Z Kysúc pochádza mnoho drotárov.

Kysuce, Kysuce, biedny kysucký kraj,
chudobou s' presiakly, no Kysučanov raj.

MOZAIKA

Galvanizácia dreva. V poslednom case boly konané pokusy s galvanizáciou dreva. Hoci drevo samotné nie je vodičom elektriny, a preto sa nedalo galvanicky pokryť nijakým kovom, predsa sa to technike podarilo. Drevené dosky, ponoria sa pred galvanizáciou do emulzie grafitu, potom prechádzajú medzi dvoma valcami, pričom sa grafit zatlačí do všetkých jamôk dreva. Po tomto procese sa drevo galvanizuje, ako riadny kov. Galvanizáciou nadobúda drevo krajšieho vzhľadu a väčšej trvácnosti.

Píla, ktorá reže kameň i železový betón. Túto pílu sa podarilo sostrojiť istému inžinierovi, ktorý s ňou robil pokusy a zistil, že jeho píla poháňaná strojom, rozreže za jednu hodinu až 3 m tvrdého kameňa alebo železného betónu, so železami hrubými až 3 cm.

Stroj na vymazávanie výkresov. To je niečo pre žiakov! Je to taký stroj, aký majú zubní lekári na vŕtanie zubov, ale miesto vrtáka je pripevnená guma. Guma sa rýchle otáča a hravo vymazáva aj to, čo je rukou veľmi namáhavé.

Použitie uholného prachu. Rumunskí sedliaci ,,zahrievajú“ uholným prachom, ktorý je bezcenný, plodiny, ktoré u nich nedozrievajú. Zem okolo týchto rastlín posypú uhlovým prachom. Je známe, že čierna farba pohlcuje lúče — a práve toto využili rumunskí sedliaci. Miesta posypané uhl. prachom sa omnoho viac na slnku zahrejú ako miesta okolné, ktoré sú bledšie.

Nový lietací stroj vynašli Taliani. Je to stroj, ktorý je poháňaný pedálmi, ako bicykel, vrtuľa tohto stroja urobí za 1 minútu 1400 obrátok. Iste úctihodný počet na nožný pohon.

Nové ústredné kúrenie. Z Ameriky sa oznamuje, že Artur Siezarus vynašiel stroj, ktorý má nahradiť terajšie ústredné kúrenie. Je to malý strojček, ktorý vyrába teplo — trením. Vynálezca tvrdí, že kúrenie týmto strojom je veľmi lacné.

Elektrická energia sa dá premeniť na inú energiu. V elektromotoroch sa premení na prácu mechanickú. Elektrickú prácu prirovnávame vodnej práci, ktorá záleží na I.: spáde — napätí, II.: na množstve.

Pri vode meriame spád, čiže napätie na metre, množstvo na litre. Pri elektrine meriame napätie na volty, skrátka ,,V“. Množstvo na ampéry, skratka ,,A“: Každá energia môže konať prácu. Práca za sekundu nazýva sa výkon! Výkon elektrického zariadenia vypočítame takto: Napätie vo voltoch znásobíme množstvom prúdu v ampérach. Dostaneme výkon v jednotkách, zvaný watty. Napätie značíme ,,E“, množstvo prúdu v ampéroch ,,I“ a výkon ,,N“, vo wattoch ,,W“. V praxi sa užíva väčšej jednotky. 1 kw = 1000 wattov. 1 ks = $^3/_4$ kilovata. Presne: 1 ks = 736 wattov = 0·736 kw.

Príklad: Dynamo dáva pri napätí 220 V prúd 50 A. Ako sa odobere výkon s neho? N = E 1 = 220 V 50 A = 11.000 W, čiže 11 kw.

Najrýchlejší automobil na svete je nemecký druh ,,Auto-Union“. Ním dosiahol Rosemayer na autostráde Frankfurt—Stutgart rýchlosť 406 km. Motor má výkonnosť 800 koní a má 16 valcov, uložených v dvoch skupinách po 8, do tvaru veľkého ,,V“ (uholník 45°).

Najväčši ďalekohľad na svete je v Amerike v Kalifornii. Postavený je na vrchu Palamor do výške 1700 m. Váha jeho je asi 500.000 kg. Priemer zrkadla má 5 m, dĺžka ďalekohľadu je 18 m a najväčšia šírka 13 m.

LETECTVO

Našej mládeži rastú krídla

Bezmotorové oddelenie Slovenského leteckého sboru pustilo sa s nevšedným elánom do novej konštruktívnej práce. Táto práca už aj ukázala kladné výsledky. Nedávno bolo dohotovených desať nových klzákov typu Standard 36, zlepšených a zrekonštruovaných, ktoré postavila dielňa Slovenského leteckého sboru na Straníku pri Žiline, známom stredisku našich plachtárov. Tieto novopostavené klzáky znamenajú pre brannú predvojenskú leteckú výchovu našej mládeže veľmi mnoho. Uvedený ich typ je zvlášť vhodný pre naše terény. Dohotovené klzáky budú postupne prideľované plachtárskym letkám Slovenského leteckého sboru na Slovensku. Tento fakt veľmi uľahčí prácu Ústrednej pilotnej školy bezmotorového lietania na Straníku, lebo ju odbremení od veľkého počtu žiakov, ktorých táto škola dosiaľ vycvičovala. Výcvik v bezmotorovom lietaní, či už sa bude konať v rámci predvojenskej výchovy alebo ako športové lietanie, bude takto čo možno rovnomerne rozdelený na celé územie štátu. Postupne pomáha takto odbor bezmotorového lietania SLS pri šírení leteckej myšlienky do všetkých kútov našej domoviny, organizovaním plachtárskych letiek po celom Slovensku, zakladaním týchto ohnísk ďalšieho rozvoja. Slovenská verejnosť bude akiste zvedavá, najmä tí mladší a celkom mladí, aká bude v tomto roku u nás výrobná intenzita bezmotorových lietadiel. Nuž, cifra, ktorú oznamujeme, iste úplne uspokojí aj tých najnáročnejších. Tohto roku naše dielne pre výrobu bezmotorových lietadiel postavia 38 klzákov a 12 vetroňov. Tieto dielne už dnes zamestnávajú asi 60 stálych zamestnancov. Pri otázke, koľko sa vycvičí pilotov bezmotorových lietadiel tohto roku, dochádzame k číslu 400. Tento počet budúcich plachtárskych pilotov bude vycvičený vo dvoch ústredných školách na Straníku a v Bratislave a v desiatich letkách. Intenzívnu prácu bezmotorového odboru SLS vidno aj z tej skutočnosti, že v roku 1940 bolo úhrnom vykonaných 7.000 štartov na bezmotorových lietadlách, pričom bolo nalietaných vyše 200 hodín bez väčšej havarie a vážnejšieho zranenia. Dúfame, že táto vzostupná línia v našom plachtárstve nielen že bude zachovaná, ale ešte strmšie bude stúpať. Aj v letectve musíme dokázať, že nie počtom je veľký národ, ale kvalitou a silou ducha.

Jožo Varinsky.

Zo života plachtárov na Straníku

Noc sa chýlila ku koncu. Nastával nový deň. Slniečko vyšlo zpoza Veterných hôľ a ožiarilo i chatu na Straníku, obývanú mladými plachtármi. Títo ale ešte zívajú a naťahujú sa na lôžkach pod teplými prikrývkami. No, predsa prišiel čas, kedy sa museli rozlúčiť s vyhriatymi lôžkami a pripravovať sa na celodenné zamestnanie — lietanie.

S lôžka ponáhľajú sa najprv vyumývať sa v chladnej vode. Mnohým nabehla po celom tele „husacia koža“. Ale po čase koža navykla na tento spôsob života a milí chlapci sa čľapkali ako kačky. Po návrate zpät do chaty upravili si lôžka a pobrali sa do jedálne. Tu po odbavenej rannej modlitbe nasýtili si žalúdky. Z jedálne odchádzali potom k hangárom, odkiaľ, vyberúc svojich „orlov“ čiže klzáky, plazili sa na temeno Straníka, odkiaľ jeden po druhom sa vznášali v rannom sviežom ovzduší.

Prišiel rad i na mňa. S akousi bázňou sedám do klzáka. Br. inštruktor po malom ponaučení dal povel k štartu. Šiesti silní junáci, uchopiac gumové lano, ktorým sa odštartuvávajú klzáky, ma roztiahli dolu Straníkom. Malý okamih a už som sa vznášal vo vzduchu. Vietor mi okolo uší robil príjemnú hudbu. Pohliadol som na zem. Moji kamaráti na Straníku zdajú sa mi ako mravce. Po chvíľke letu som krásne pristál.

Potom nasledovali ďalší. Takto pri veselej zábave sme ani nezbadali, že žalúdky nám hlásia čas obedu.

V chate nás už očakávala pi. kuchárka, ktorá sa po celý čas nášho ubytovania na Straníku znamenite starala o kuchyňu. Po výdatnom nasýtení sme pokračovali v letoch. Večer ustatí sme sa vrátili domov. Po krátkom odpočinku a posilnení pobrali sme sa na lôžka.

Práve prilietal nám spánok na viečka, keď sme sa prebrali na mocný výstrel. Bežíme sa pozrieť, čo sa robí. A tu naša zvedavosť a strach zmenila sa v hurotánsky smiech, keď sme zazreli nasledujúci obraz: Za chatou pri plote stojí pilotný žiak Ondriš s pištolou v ruke a pred ním na zemi pri kôle spútaný veľký kocúr, na ktorom sa cvičil v streľbe.

Odvtedy dostal prezývku „čarostrelec“. Vždy, keď mu niekto spomenul kocúra, tak sa napálil, že by sa bol chytil i do bitky.

Pri veselých zábavách nám čas rýchle utiekol a prešiel i čas skúšok, ktoré sme všetci s dobrým úspechom složili.

S veselými spomienkami na Straník a na výcvik v plachtárení sme sa vrátili domov k svojim rodičom.

A. J. Závada

Minister národnej obrany gen. Ferd. Čatloš blahoželá absolventom vojen. leteckej školy v Trenčíne.

Štefan Gajdolín, prokurista bratislavskej električky.

Trolejbus v Bratislave

V poslednom čase začaly chodiť po bratislavských uliciach trolejbusy.

Čo je to trolejbus?

Trolejbus je autobusu podobné vozidlo, ktoré nie je poháňané spaľovacími látkami (benzín, nafta, plyn), ale elektrinou.

Názov je složený zo slova Trolley a bus. Trolley je slovo anglické a znamená toľko ako „sochor". Tento názov dostal sa do technického názvoslovia v súvislosti s elektrickými železnicami, u ktorých nazvali sústavu sberača prúdu, pozostávajúcu zo žrde, pripevnenej na streche a z kolieska na jej voľnom konci, ktoré malo na vrchnej hrane vrytý žliabok. Dnes už skoro na celom svete vytlačila lýrová sústava (na podstavci tvaru lýry pripevnené šmýkadlo latkového tvaru sústavu sberača prúdu trolleyho (sochorového).

Trolejbus nie je starším Bratislavčanom žiadnou novotou, lebo pred svetovou vojnou už chodil takýto trolejbus od továrne na náboje (Patronka) na železnú studničku.

Tento prvý bratislavský trolejbus bol, pravda, ešte veľmi primitívny, v premávke nespoľahlivý, preto neobstál a po 2-ročnom užívaní bola táto prvá bratislavská trolejbusová trať zrušená.

Dnešné trolejbusy sú vystrojené všetkými vymoženosťami dopravnej techniky, užívajú sa v mnohých štátoch, a to vo veľkom počte.

Trolejbus svojou konštrukciou je vlastne kombináciou elektrického motorového vozňa a automobilu. Avšak nie je ani elektr. motorovým vozom, ani automobilom. Je síce poháňaný elektrinou a elektrickými motormi, ale nemá koľajníc a nie je ani automobilom, lebo je viazaný len na trať, kde má nad sebou elektrické vedenie. Od automobilu a elekrtiky sa líši aj tým, že má na streche dve žrde, ktorými sa dotýka vodiča (vzdušné kovové lano) nad ním natiahnutého. Eelktr. mot. vozeň má len jeden sberač prúdu, kým trolejbus dva.

Dva sberače prúdu musí mať preto, že beží po gumených kolesách. Z fyziky vieme, že elektrický prúd pracuje vtedy, keď prebieha uzavretým okruhom, ktorý pozostáva z pozitívneho (+) a negatívneho (—) vodiča. U elektriky je pozitívnym vodičom kovové lano, ktoré je natiahnuté nad koľajnicou. Elektr. mot. voz odvádza prúd z lana sberačom prúdu a vedie ho k motoru. Od motoru je prípojka na oceľové kolesá, ktorými preteká elektrický prúd do koľajníc, tieto sú spojené so zdrojom elektrickej energie (elektrárňou) a takto je okruh uzavrený. U elektr. mot. vozňa je teda negatívnym (zpätným) vodičom prúdu koľajnica. Takýto elektrický voz môže sa pohybovať len vtedy, keď má nerušené privádzanie elektr. prúdu tak po pozitívnom ako i po negatívnom vodiči. Preto vidíme v zime, keď napadne snehu, ako usilovne odstraňujú zamestnanci elektrickej železnice sneh s koľajníc. Sneh totižto nie je dobrým vodičom elektriny, preto keď koľaje zapadnú snehom, alebo namrzne na nich vrstva ľadu, prúdenie elektriny je prerušené a elektr. vozne nemôžu s miesta. Aby teda neprestalo prerušenie prívodu elektriny do motorových vozňov, očisťuje sa sneh s koľají a keď sú koľaje pokryté vrstvou ľadu, posypávajú ich soľou, ktorá ľad rozpúšťa a uvoľňuje riadny obeh prúdu. Tento postup vysvetľuje potom i ten zjav, že kým hradská je pokrytá v zime vrstvou ľadu, na koľajach elektrickej železnice ľad sa púšťa.

Keďže trolejbus nemá pod sebou oceľové koľaje, musí byť postarané o to, aby bol prúd inou cestou z motora odvádzaný. K tomuto slúži druhý sberač na streche trolejbusu.

Trolejbus má oproti autobusu teda tú nevýhodu, že nemôže opustiť svoje vrchné vedenie, oproti tomu má zas veľkú výhodu v tom, že nemusíme za drahé peniaze kupovať v cudzine pohonné látky (naftu, benzín, petrolej a pod.), ale poháňame ho doma vyrobenou elektrinou. A aby sa ušetrilo na uhlí, ktorého sa vo väčšine používa k poháňaniu strojov, vyrábajúcich elektrinu, za pomoci štátu stavajú sa hydrocentrály, v ktorých elektrinu vyrábajúce stroje poháňa voda. Náš mladý Slovenský štát venuje stavbe hydrocenrál veľkú pozornosť a dáva na tieto stavby ťažké milióny, a preto dožijeme sa čoskoro radostného dňa, keď budú celé Slovensko zásobovať elektrinou hydrocentrály postavené na Váhu, Orave a iných slovenských riekach, ktoré sú pre takéto účely priamo stvorené.

Doprava trolejbusmi v Bratislave má veľký význam. Trolejbusy sú tak veľké ako autobusy; odpomôžu teda tlačenici na elektrikách a autobusoch už aj tým, že správa elektriky bude môcť prideliť autobusy iným tratiam. Okrem toho zvýši sa i bezpečnosť dopravy v úzučkých bratislavských uliciach, lebo nie jednému nešťastiu by sa vyhlo, keby sa elektrika mohla čo len 5—10 cm vyhnúť. Trolejbusy môžu aj vyhýbať Ako to vidíme na obrázku. Trolejbus práve predbieha idúci autobus.

ŠARIŠSKÝ HRAD

VLADO PLICKA

Cez Kysak cestujeme vlakom na Veľký Šariš. Podľa starej ľudovej vravy maly tu byť mocné hrinky Avarov. No, pomocníci Samovi tieto pevnosti rozváľali, padly hrinky kysacké a krajina vôkol sa zase ozývala pobožným spevom žiakov cyrilo-metodejských.

V Lemešanoch otvára sa nádherná dolina, ozajstná usmievavá panoráma s roztratenými topoľmi.

Ďalej nás víta Prešov. Atény nad Torysou! Ozajstné kultúrne, administratívne a hospodárske stredisko župy Šarišsko-zemplínskej. Napochytre v myšlienkach sa prehŕňame v listoch historickej knihy tohto slávneho „Malého Lipska“ a nájdeme jeden list zatônený postavou cís. poľného maršala Antonia Karaffu a letopočet 1687 s poznámkou „prešovské jatky“, popravy, žalujúce sa z veku do veku.

Opúšťame stanicu Prešov-mesto a čochvíľa sme pri našom cieli.

Zďaleka už vidieť orlí, bralnatý nos Šarišského hradu, vyčnievajúci s mohutného vrchovca. S jednej strany sa vinie strieborná retiazka Torysy a s druhej strany geologickí strážcovia — Slánske vrchy, poťažne „Prešovské vrchy“.

Ešte pred samou zastávkou vo Veľkom Šariši zbadáme dajakú močarinu. Nevdojak prichodí nám na um ľudová etymologia, ktorá vysvetľuje meno „Šariš“ od šariny, či šaru (správne trstie). Daktorí hľadajú pôvodoslovnosť Šariša v slovách „Za — Rus“, a z toho vraj skrsol starý názov „Saros“ — Šariš!

Poberme sa na hrad! Víta nás dlho hľadaná bašta Šarišského hradu.

História tejto mohutnej zrúcaniny podľa romantického názoru mala siahať až do čias rímskeho impéria a volali hrad Tubulum. Našly sa tu aj mince rímske, nádobky a stará zbroj.

Mocných bášt tu možno narátať 13 či 14, ktoré tvoria dovedna mocný, elipsovitý prsteň pevnostný. Poniektoré z nich sú dosiaľ dosť zachovalé. Príde nám na um, že dozaista v pohnutých časoch, keď Jiskra z Brandýsa zmocnil sa Šariša, s týchto bášt, neskôr zosilnených cisárom Maximiliánom II. proti tureckému nebezpečenstvu, signalizovali s pevnôstky na pevnôstku. Veď sú aj tak rozostavané, že s jednej dobre vidieť na druhú.

Okrem spomínaných polkruhových, pancierových bášt, ktoré kde-tu majú zachovalé spojovacie hradby, možno badať mohutný vežový štvorhran, ktorý je akiste osobitným „vyšehradom“, i prekvapuje návštevníka masívnou výstavnosťou z kameňa a tehál. Uprostred nádvoria nachodí sa murované prepadlisko. Tento otvor ponáša sa skôr na temnicu ako na studňu.

Kým opustíme túto rozľahlú rozvalinu, rozpovieme si krátko o historickej dôležitosti a o osudoch Šarišského hradu. Romantickú verziu o jeho údajne rímskom pôvode už sme počuli. Ideme však po archívnych zápisoch a zistíme, že Šarišská župa istý čas spájala sa so župou Abovskou pod spoločným menom „Comitatus de Novo Castro“, čiže „novohradu“. Druhý zápis hovorí, že kráľ Bela IV., známy z tatarskej vojny (1241) pri rieke Slanej, daroval istému svojmu vernému úval od hradu Šariša po krajinskú bránu, pritom sa aj vraví o stolici „Novohradu“, „bližšie hradu Šariša, kadiaľ sa chodievalo na Spiš“. Za kráľa Ľudovíta Veľkého, v druhej polovici XIV. storočia, oddeľuje sa župa Šarišská od Abovskej a takto si vysvetľujeme aj občasné pomenovanie celého Šariša „Šarišským Novohradom“. Už Jonáš Záborský hovorí, že južnú časť župy Šarišskej ododávna volali župou „Ujvárskou“, t. j. „Novohradskou“. V ďalších zápisoch, najmä v časoch kapitanátu Jiskru z Brandýsa, je meno hradu zmenené na „Saaros“ („Giskra de Brandeis, Excelentissimi Regis Saaros supremum Comitem“). No, zámkom kráľovským bol Šariš už od čias Belu IV., ktorý na ňom vraj našiel útočište po spomenutej tatarskej vojne. Krajinskí vladári, či už Karol Robert, Matej I., Žigmund, Ján Zápoľský, všetci napospol venovali tomuto hradu zvláštnu starostlivosť a pozornosť. Hrad, súc znamenite ukrytý, ovládal svojou jedinečnou polohou celú župu. Keď prirátame ešte aj druhé hrady šarišské, a to romantický Plavečský hrad, rodové sídlo pánov Plavečských (Palocsay), a hrad Hainigovský, čiže Hanigovský v západnom kúte bývalej župy, ďalej severný Zborov a na východe sesterské hrady Kapušiansky a predtým volaný Šebešský, dostaneme skupinu opevnení, jednu ozajstnú šarišskú veľpevnosť.

Nielen hurhaj zbrojnošov oživoval tamojší chotár, ale aj obchodný ruch cesty, zvanej „poľskej“, a Šarišský hrad bol jej ochrancom. Táto prastará obchodná cesta spojovala oblasť Tisy údolím Toply s oblasťou rieky Visly. A tiahla sa popod Šarišským hradom. Poberaly sa teda tadiaľ nielen všetky známe výpravy vojenské, ale hlavne obchodné zo Slovenska do Zakarpátska a naopak.

Neskôr sa páni hradu vysťahovali z bralnatého hniezda a usalašili sa radšej v kaštieľoch v dolinách.

Ale za nástupcov Juraja Rákóczyho I., najmä za Fraňa Rákóczyho II. (umrel r. 1735), nanovo ožíva Šariš, i vzniká barokový kaštieľ v samej obci. V tomto kaštieli ešte dnes ukazujú izbu, kde cisárski vojaci zajali mladistvého Rákóczyho, aby ho odviedli do Vied. Nového Mesta. Ľud rozpráva, že Rákóczyho „ulapili“ v malej kaštieľnej izbe a zajatec pri dome, zvanom „Martoňka“, pokľakol a ešte raz pozrel na milovaný svoj zámok. Tam, kde pokľakol, stojí teraz kríž.

Posledným kapitánom hradu bol istý Sékely; za neho mal hrad údajne vyhorieť. Podľa druhej verzie vraj hrad vyhodili do povetria pušným prachom, a to na nariadenie cisára Leopolda I. (1660).

Od tých čias leží v rozvalinách a okoloidúcim zvestuje, že tam bol kedysi mocný a rušný život.

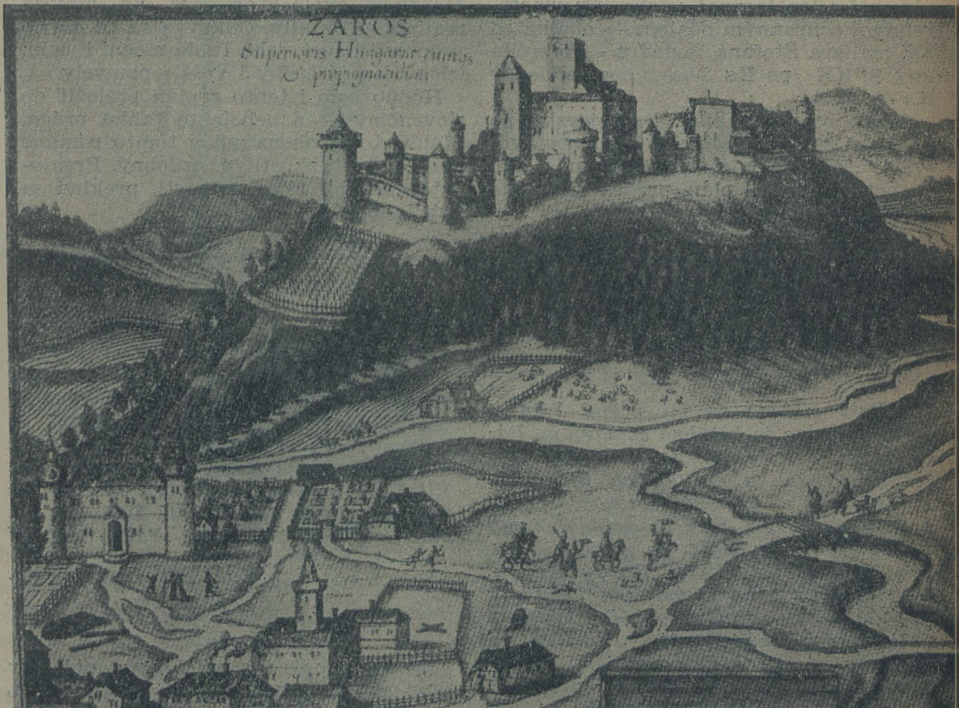

Šarišský hrad podľa stredovekej kresby.

Slovenská kniha

Andrej Hlinka: **Zápisky z Mírova.** Články, listy a úvahy o slovenskej slobode. Sostavil a vysvetlivkami opatril Karol Sidor.

Na slovenský knižný trh sa dostala jedna z najvzácnejších slovenských kníh, lebo obsahuje slová a dokumenty, ktoré písal vlastnou rukou sám zvečnelý vodca národa Andrej Hlinka, keď bol roku 1919 zavretý na Mírove.

Plný názov knihy je: Andrej Hlinka: **Zápisky z Mírova.** Články listy a úvahy o slovenskej slobode. Sostavil a vysvetlivkami opatril Karol Sidor, ktorý ako to v samotnom úvode spomíname, dostal tieto zápisky od A. Hlinku roku 1934, keď vydával jeho životopis.

V knihe sú uverejnené listy, ktoré písal Andrej Hlinka na rozličné strany svojim známym a v ktorých sa zračí práve jeho boj za slobodu nášho národa. Ku všetkým týmto zápiskom dal Karol Sidor príslušné poznámky a vysvetlívky, aby čitateľ mal správnu orientáciu do tých čias, v ktorých zápisky boly písané.

Tento vzácny dokument boja Andreja Hlinku za slobodu slovenského národa nájde v slovenskej verejnosti, keď nie väčší, tak aspoň mohutný ohlas, ako životopis Andreja Hlinku, ktorý sa stal pre Slovákov národnou bibliou.

Preto táto kniha patrí do rúk každého Slováka a musí sa jej dostať čestného miesta v každej knižnici.

Kniha vyšla v krásnej úprave tlačou a nákladom kníhtlačiarne Andreja v Bratislave (v generálnej komisii Slovenského kníhkupectva v Bratislave) v predajnej cene Ks 12.— a dostať ju u všetkých riadnych kníhkupcov.

Dve nové knihy SPKK. F. M. Dostojevský: **„Obec Stepančikovo“**, román, preložil Rudolf Klačko. Strán 257, vo vkusnej celoplátennej väzbe a s viacfarebným ochranným obalom — obálka od ak. maliara Štefana Bednára — pre členov SPKK po Ks 30.—, pre nečlenov Ks 45.—.

Tento román napísal Dostojevský po opustení žalára, pričom súčasne sostavoval i „Zápisky z mŕtveho domu“, ako bol **uskutočnil plán**, predsavzatý ešte pred uväznením.

Niet tu ešte takých rušivo vzrušujúcich otázok a dejov ako v „Zločine a treste“ alebo v „Bratoch Karamazovcoch“, preto sa „Obec Stepančikovo“ číta ľahšie, ale už i tu vystupujú tie Dostojevského postavy všeľudské a autor-psycholog rozoberá ich duševné stavy až do podvedomia. Dejove je bohatý. A Dostojevskému stačí niekoľko dní na zemianskej kúrii v Stepančikove, aby ten olej rozvinul do bohatej mnohorakosti, pričom — koľko postáv, toľko typov. I tu je niečo večne aktuálneho, čo Dostojevského robí veľkým autorom.

Preklad je taký, aký má byť: sloh hladký a pozorný, až vyciťuješ z neho úctu k slovu, a pekný slovenský.

Gustáv Flaubert: **„Salambo“**, román, preložil Jozef Felix. Strán s mapkou 301, v celoplátennej väzbe podľa návrhu ak. maliara Štefana Bednára pre členov SPKK po Ks 30.—, pre nečlenov Ks 45.—.

Tešiť sa nám prichodí, že máme v slovenčine už i tento Flaubertov román, preložený už temer do všetkých kultúrnych rečí, a že ho máme v takejto starostlivej úprave. Do románu nás uvedie niekoľko stručných poznámok o Kartágu a jeho pomere k Rímu a na konci je kurzívka o autorovi a mapka s okolím Kartága v dobe púnskych vojen.

O Flaubertovi je známe, že miloval históriu veľmi, i to, že v túžbe vzkriesiť dávnu minulosť Kartága, neľutoval námahy, zašiel do Afriky preskúmať osobne miesta, na ktorých sa odohrávala vojna Kartága so žoldniermi, vojna, ktorá bola Polybiovi najstrašnejšia z vojen a trvala vyše troch rokov. Preštudoval pramene, aké len mohol dostať do rúk a tak sa dal písať tento veľký realista román s romantickou osou — Salambo a Matho — okolo ktorej sa až hmýria realistické detaily. Odkrýva sa tu dávno zabudnutý svet, jeho ľudia mocní i slabí, ich príjemné túžby i vyššie pomysly.

Hodno bolo i tento román preložiť do slovenčiny — a nebola to ľahká práca, Flaubertov sloh najmä v tomto románe je až veľmi úzkostlivý, ozdobný. Prekladateľ zvládol tieto ťažkosti, preklad sa číta lahodne.

Každý orol a junák odobiera, číta a rozširuje „Novú mládež“!

Čo nám píšu?

„Nová mládež sa mi veľmi ľúbi a každý mesiac ju túžobne očakávam. Páči sa mi v nej najmä to, že robí z čitateľov verných a statočných Slovákov. Dosiaľ som ešte nemal možnosť odoberať taký časopis, lebo ho nebolo. V nej každý háemista nájde, čo potrebuje pre svoj každodenný život. Každý článok, báseň dýcha slovenskosťou a láskou k národu. Chce, aby z každého chlapca stal sa opravdivý Slovák.

Sľubujem že keď narastiem, aj život položím za svoju drahú vlasť, lebo každá sloboda sa krvou platí.“

R. T., mešt. škola v Sp. Podhradí.

„V minulom čísle uverejnili ste mi lyrickú črtu. Mám veľkú radosť z toho. Dali ste mi tiež odkaz. Vzal som si z neho poučenie a v budúcnosti budem sa všetko snažiť riadne konať. Dúfam, že mi vo všetkom dáte správne poučenie a tým prípadne odstránite moje chyby. Viem, že prísna, ale dobrá kritika nikdy neuškodí, len poučí. Ďakujem za odkaz a posielam Vám ďalšie práce.“

R. H., študent, Zbehy.

*

„Váš časopis sa mi ľúbi a vidiac v ňom snahu všestranne pomôcť mladým, odvážil som sa i ja poslať Vám na posúdenie svoju prácu.“ F. C., Handlová.

„Predom prosím za prepáčenie, že si dovoľujem Vám napísať a zaslať príspevok do nášho časopisu „Nová mládež“. Iste sa pozastavíte nad slovkom „nášho“ časopisu, ale my starší čitatelia „Novej mládeže“ sme si na ňu tak navykli, že azda bez tohto slovka zdal by sa nám časopis akosi cudzo-nenašský.“ V. L., uč. akad., Prešov.

*

„Poslúchol som Vašu radu a poslal som príspevky aj do iných časopisov. Budem sa snažiť dostať sa aj ďalej. „Novej mládeži“ ostanem vždy verný a vďačný, lebo tu som začínal. Veľa úspechov a božieho požehnania v novom ročníku.“ B. K., študent, Bratislava.

*

„Vážený pán redaktor!

Posielam Vám ďalšie svoje práce, o ktorých viem, že sú to plody nevyzreté. Neviem, či dokončím púte poézie, preto by som sa mal modliť s P. G. Hlbinom:

„Môj Bože!
Nech zo snov mojej duše,
o ktorých vieš, že nesplnia sa,
vykvitnú aspoň ruže
a milostivá krása!“

Áno! Mal by som sa modliť, či byť básnikom ači nie. Byť hlavne dobrým básnikom!“ R. H., Nitra.

*

„Váš časopis sa mi páči. Páčia sa mi články od našich popredných činiteľov, ktoré vo mne vzbudzujú prýštiacu lásku k svojeti, a najviac rubrika „Prvosienky“. Pripadá mi pri nej to veľmi milé, že je mnoho mladých Slovákov, ktorí sa zasväcujú do umenia básnictva. A mojou túžbou vždy bolo a bude: posielať do tejto rubriky.“

P. O., študent, Zvolen.

*

„Časopis „Nová mládež“ odobieram od jej začiatku. Je to veru dobrý časopis, najmä pre háemistov. Články sú zaujímavé a poučné. Keď som dostal „Novú mládež“ do ruky po prvý raz, zbadal som, že toto je časopis, ktorý mládež toľko čakala, aby sa mohla vychovať v národnom duchu.“

L. S., Nitra.

*

„Vidím, že sa o nás čitateľov veľmi staráte. Pripravujete nám krásne články. Časopis je skutočne študentský, zábavný a poučný. Ukazujete nám, ako treba pracovať v HM.“

J. H., študent, Nové Mesto n/V.

*

„Casopis „Nová mládež“ je temer jediným časopisom pre dospelejšiu mládež, študentov a vôbec pre Hlinkovu mládež. Preto jeho význam je veľký najmä teraz, keď má vychovávať a vzdelávať budúcich činiteľov štátu, básnikov a spisovateľov. Za týmto cieľom musia sa prispievatelia snažiť čo najviac slúžiť časopisu.“ J. G., Dedinky.

Druhá veľká križovkárska súťaž HM o ceny

Vypisujeme druhú veľkú hádankársku súťaž HM o ceny. Soznam cien uverejníme v najbližšom čísle „Novej mládeže". Obstarajte si ho zavčas, budete milo prekvapení. Ceny budú hodnotnejšie ako v predošlej súťaži. Bude to súťaž väčšinou o celé rovnošaty HM a o ich súčiastky.

Podmienky:

Súbehu sa môže zúčastniť každý odberateľ časopisu „Nová mládež". Súbeh sa začína prvým číslom „Novej mládeže", IV. roč. a skončí sa 10. decembra t. r. tak, aby každý mohol mať ceny na Vianoce už doma pod vianočným stromčekom.

Budú štyri súbehové križovky. Samozrejme ľahké, takže každý účastník, aj neúčastník prvej našej súťaže ich ľahko rozlúšti.

Rozlúštenie treba zasielať do 10. každého mesiaca, iba z prvej súbehovej križovky možno zaslať do 15. októbra. Platí dátum poštovej pečiatky.

Každý účastník musí pripojiť ku každej rozlúštenej tajničke známky v hodnote Ks 2.—. Tie majú byť neupotrebené.

Stačí zaslať rozlúštenie tajničky alebo označených výrazov.

Rozlúštenie adresujte na redakciu „Novej mládeže", Radlinského cesta 51, s poznámkou „hádankárska súťaž". Môžete zasielať rozlúštenie viacerí spoločne.

Kto chce písomnú odpoveď, nech priloží okrem spomenutých známok ešte Ks 1.— známku alebo korešp. kartu na odpoveď. Tým, čo požiadajú o odpoveď a budú mať správne rozlúštenie, odpoveď nezašleme a známky dáme v prospech hád. súťaže.

Termín žrebovania, ktoré bude verejné, oznámime v decembrovom čísle „Novej mládeže".

1. Súbehová križovka.

Háemista.

Vodorovne:

1. Slovenská rieka. — 2. Drahá a vzácna vec; príslovka. — 3. Biblický muž; japonské mesto. — 4. Spoluhlásky Kanady; tvar slovesa „tĺcť"'. — 5. Časť z melódie sliepky; hlasovateľ. — 6. Cudzozemský strom; kruh neokrúhly; 100 m^2. — 7. Nie starý druh dramatickej hry; český „vo". — 8. Nie ostré; zlepšenie pôdy odvodnením; koncovka ruských priezvísk. — 9. Menujú teba; hlina; „kedy" česky. — 10. Potreba háemistu pri táborení; poddaný; hotové výrobky. — 11. Samohlásky Jana; talianske mesto; bývalé hlavné mesto Birmy; ľudový súhlas. — 12. Predložka; panovník; akademický titul v skratke; skratka čísla; predložka. — 13. Tiež + ženské meno; dvojhláska; pán (maď.). — 14. „Zbraň" raka; 150 v Ríme; nota. — 15. Vstane z mŕtvych; hliník. — 16. Remeselník. — 17. Mesto v Taliansku. — 18. Pohyb kývaním. — 19. Pracovalo na poli. — 20. Mesto v sever. Taliansku. — 21. Volanie o pomoc na mori. — 22. Masť. — 23. Ženské meno. — 24. Samohlásky leta. — 25. Spoluhlásky tuhy. — 26. Ženské mená. — 27. Práca, výkon vŕtaním. — 28. Cudzie mužské meno. — 29. Miera. — 30. Skratka seniorov. — 31. Chemická značka luthetia. — 32. Latinská modlitba. — 33. Ostatná časť tajničky.

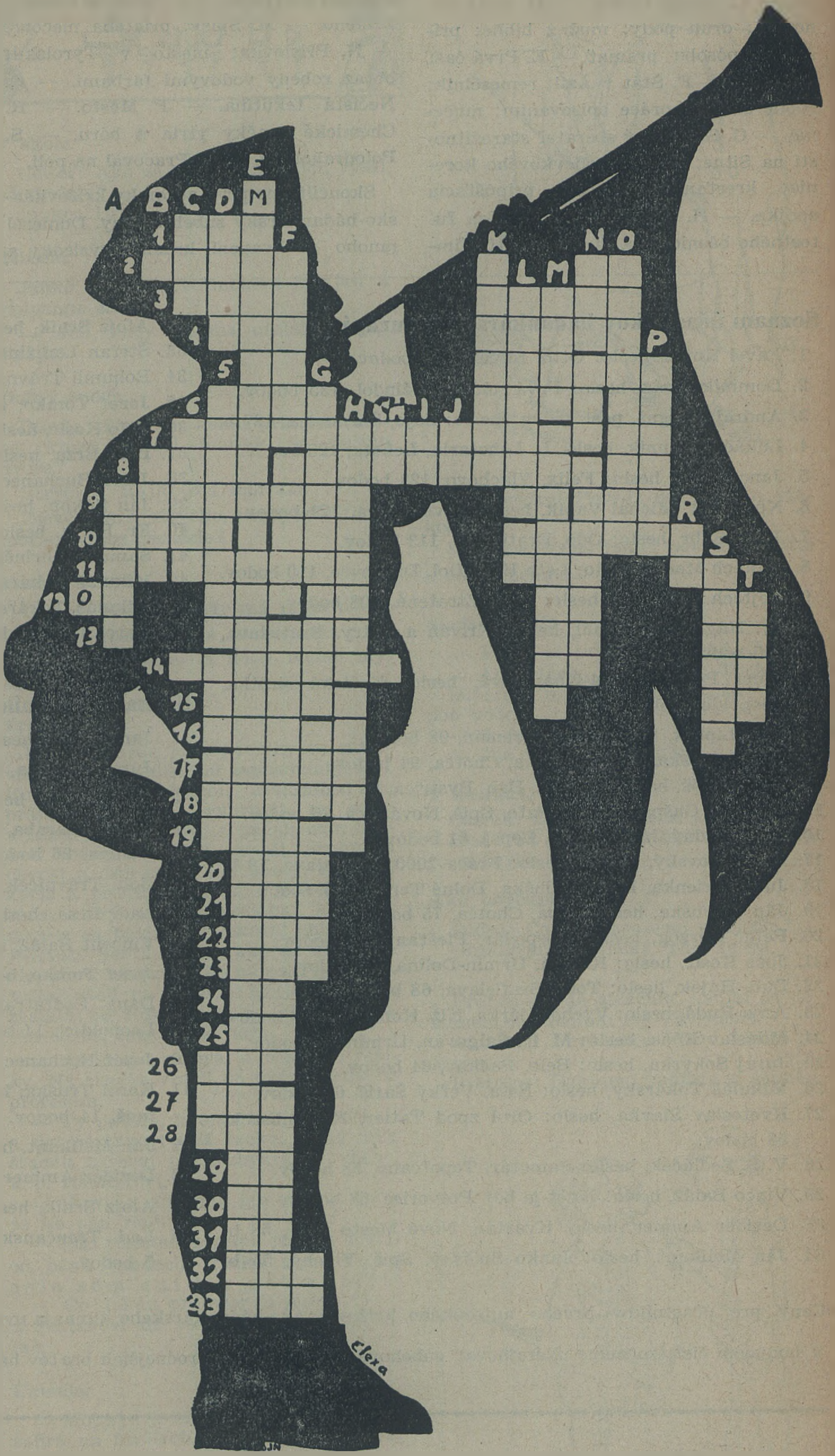

Kolmo:

A. V záhrade. — B. Ukazovacie zámeno. — C. Doba; číslam. — D. Silná liehovina; druh pôdy; muž z biblie; príslovka spôsobu; pramať. — E. Prvá časť tajničky. — F. Štát v Ázii; remeselník; robilo školské práce opisovaním; mučenie. -— G. Slovenský sberateľ starožitností na Sitne; značka polievkového korenia; kresťanská ctnosť; pripúšťacia spojka. — H. Vypracovanie; Múza ľútostného básnictva a tanca. — CH. Rímskych 51. -— I. Značka múky, alebo pár čísiel. — J. Skrátka lekára. — K. Rozprávková bytosť. — L. Členovia národa; zámeno. — M. Spisy; priatelia niečoho. -— N. Príslovka; mesto v Tyrolsku; obraz robený vodovými farbami. — O. Nečistá tekutina. — P. Mesto. — R. Chemické značky ytria a bóru. — S. Polodrahokam. — T. Pracoval na poli.

Skončili sme prvý autorský križovkársko-hádankársky súbeh o ceny. Doniesol mnoho prekvapení, krásne výsledky a dal nám veľa práce. Hádankárskeho turnaja sa zúčastnilo 44 hádankárov pod rôznymi heslami s kvalitnými hádankami. Niektoré boly slabšie, ale dobrá snaha bola vo všetkých. Môžem povedať, že bojovali tu najlepší slovenskí hádankári. Križovkárov bolo 15, tie však okrem niektorých, boly pomerne slabšie než, hádanky. Najviac hádaniek zaslal **Juraj Drienka,** až 200, dostane za to zvláštnu odmenu, ako aj **Lukáč Súkenník,** ktorý zaslal 160 hádaniek. Tretím bol **Ján Gašpar, 85 hádaniek.**

Soznam účastníkov hádankárskeho turnaja.

1. Pavel Kotos, heslo: Otto, Silváš, 141 bodov.
2. Dominik Mráz, heslo: Prvá nádej, Rožindol, 135 bodov.
3. Andrej Murgaš, posl. techn., heslo: Šajo, Žarnovica, 127 b.
4. Lukáč Súkenník, heslo: L. Lehotarin, Lehota, 125 bodov.
5. Jano Elexa, heslo: Felix, Vlachovo, 123 bodov.
6. Npor. aut. Michal Vaník, heslo: Alva, Nitra, 121 bodov.
7. Jozef Šubr, heslo: Odo, Bratislava, 113 bodov.
8. Vojtech Madaj, heslo: Leto 1941, Dol. Držkovce, 110 bodov.
9. Vojtech Červenka, heslo: Alfa, Ztratená, 108 bodov.
10. Fr. Hágovský, oficiál, heslo: Kriváň a Tatry, Bratislava, 105 bodov.
11. Dana Podtatranská-Knapíková, heslo: Košická sirôtka, Leopoldov, 102 bodov.
12. Igor Lipták, heslo: Elká, Trenčín, 98 bodov.
13. Ján Petruška, heslo: Chotča, Chotča, 94 bodov.
14. Ján Poubiš, heslo: Mederč, Ban. Bystrica, 88 bodov.
15. Str. Ján Gašpar, heslo: Paľo, Spiš. Nová Ves, 85 bodov.
16. Fr. Chladný, heslo: Fero, Lopej, 81 bodov.
17. Fr. Hágovský, oficiál, heslo: Práca 2000, Bratislava, 78 b.
18. Juraj Drienka, heslo: Aduška, Dolné Terany, 77 bodov.
19. Ján Petruška, heslo: Lipa, Chotča, 75 bodov.
20. Peter Herzog, heslo: Hospodár, Piešťany, 73 bodov.
21. Jožo Kosír, heslo: Kriváň, Urmín-Dolina, 71 bodov.
22. Ľub. Hájek, heslo: Tom, Bratislava, 68 bodov.
23. Anja Rudá, heslo: Východňjárka, Niž. Komárnik, 66 bodov.
24. Miloslav Kóňa, heslo: M. K. Šalgovan, Urmín, 65 bodov.
25. Juraj Sokyrka, heslo: Belo, Bačkov, 64 bodov.
26. Mikuláš Tokársky, heslo: Beta, Veľký Šariš, 62 bodov.
27. Kvetoslav Slavka, heslo: Orol zpod Tatier, Ružomberok, 58 bodov.
28. V. Š. Sedláček, heslo: Samotár, Topoľčany, 58 bodov.
29. Vinco Baláž, heslo: Život je boj, Potvorice, 58 bodov.
30. Dezider Ammer, heslo: Kvartán, Nové Mesto n/V., 58 b.
31. Ján Melikant, heslo: Janko Spišský, Spiš. Vlachy, 55 b.
32. Alojz Srník, heslo: Srnka, Dolný Hričov, 54 bodov.
33. Štefan Ladižinský, heslo: študent, Banská Bystrica, 52 b.
34. Bohumil Trávniček, heslo: Prievidzan, Prievidza, 52 bodov.
35. Jozef Tomko, heslo: Mladý junák, Udavské, 52 bodov.
36. Jožo Kosír, heslo: Máj, Urmín. Dolina, 50 bodov.
37. Lad. Brza, heslo: Tatr. orol, Domadice, 50 bodov.
38. Jozef Buchanec, heslo: Kamarát, Michalovce, 45 bodov.
39. Ján Súkop, heslo: Parchovianćan, Parchoviany, 44 bodov.
40. Fr. Pleva, heslo: Láska, Polníky, 40 bodov.
41. Samuel Uhrinčať, heslo: Pokus o výhru, Bátovce, 40 b.
42. Mikuláš Tokársky, heslo: Gama, Veľký Šariš, 40 bodov.
43. Mikuláš Tokársky, heslo: Alfa, Veľký Šariš, 40 bodov.
44. Karol Truska, heslo: Križovkár, buď vytrvalý, Nový Tormoš, 40 bodov.

Soznam účastníkov križovkárskeho turnaja.

1. Jano Elexa, heslo: Felix, Nižná Slaná, 44 bodov.
2. Juraj Drienka, heslo: Aduška, Dolné Terany, 38 bodov.
3. Igor Lipták, heslo: Elká, Trenčín, 30 bodov.
4. Frant. Karaba, heslo: Všetko za vlasť, Dolná Streda nad Váhom, 26 bodov.
5. Boh. Trávniček, heslo: Prievidzan, Prievidza, 22 bodov.
6. Lad. Brza, heslo: Tatr. orol, Domadice, 20 bodov.
7. Vincent Baláž, heslo: Život je boj, Potvorice, 18 bodov.
8. Jozef Tomko, heslo: Mladý junák, Udavské, 14 bodov.
9. Dana Podtatranská-Knapíková, heslo: Košická sirôtka, Leopoldov, 14 bodov.
10. Jozef Buchanec, heslo: Kamarát, Michalovce, 14 bodov.
11. Karol Truska, heslo: Križovkár, buď vytrvalý, Nový Tormoš, 14 bodov.
12. Ján Melikant, heslo: Janko Spišský, Spišské Vlachy, 10 b.
13. Dezider Ammer, heslo: Kvartán, Nové Mesto nad V., 10 b.
14. Alojz Srník, heslo: Srnka, Dolný Hričov, 9 bodov.
15. Lad. Trenčanský, heslo: Drak Topoľčiansky, Topoľčany, 5 bodov.

Ceny pre účastníkov prvého autorského križovkársko-hádankárskeho turnaja uverejníme v najbližšom čísle nášho časopisu.

V budúcom čísle začneme uverejňovať súbehové hádanky pre náročnejších bratov hádankárov.

Kto si predpláca a číta

„Novú mládež", nikdy nezostarne

Piero Bianchi:

Neskoro

Guglielmino začal zle hneď zrána v ten deň!

Mama volala prinajmenej štyri ráz, aby sa konečne rozhodol vstať. Pozdvihol hlavu, aby povedal: Hej, už! I natiahol sa rovno, aby tvrdo zaspal, akoby v prvom sne!

Konečne stratila mama trpezlivosť a postriekaním studenou vodou donútila sedmispáča opustiť teplúčko postele. Ale i tak bolo už neskoro!

„Stávaj, leňoch! Nestihneš sa ani umyť a obliecť a musíš už letieť do školy. Nestrácaj ani okamih!“

Guglielmino sa umyl ako mačka, obliekol len tak nauchvatky, zabudnúc sa pozapínať, letel ako bomba do kuchyne, kde bez chleba vychlupnul horkú horúcu kávu a mlieko. Potom s hrdlom, ktoré ho pálilo, mrnčiac kopil knižky medzi doštičky. Dal sbohom a už sa pustil dolu schodmi.

A skôr než stačil sbehnúť po schodoch, knihy, ktoré mal v ledabolo uviazané v doštičkách, sa vysypaly a nemajestátne rozložily na posledných schodoch.

To pomiešanie, aké nastalo medzi nimi, keď ich chvatom trasúce sa detské ruky skladaly, nedá sa ani opísať.

Zo všetkých učebníc, z dejepisu, z aritmetiky, z čítanky urobil neforemnú smiešaninu!

A teraz poď cez ulicu!

Ale osud bol proti nemu. Úbohý Guglielmino! Iba chvíľočku kráčal a zle uviazaná šnúročka jednej topánky sa mu zamotala pod nohy a roztrhla. V tej chvíľke urobil kotrmelec.

Napravil chybu, zafučal, rezko vykročil, ale v tom sa buchol do jedného pána. Keď sa ospravedlnil, s radosťou chcel prejsť, no — chyba! Cesta zatarasená s prekoteným vozom sena a mnohými zvedavcami nabitými okolo.

— A potom hovoria, že seno prináša šťastie! — zahuhlal Guglielmino.

Aby sme už skončili, treba ešte povedať, že prišiel do triedy, keď už všetci jeho spolužiaci sedeli na svojich miestach pri oprave úlohy.

Učiteľ zmeral si oneskorenca očami, ktoré uhádly všetko.

— Eh, môj milý, mal by som ti povedať, aký je ten, kto prichádza až teraz! Choď na svoje miesto! Nehovorme už.

Školáčik sa doterigal do svojej lavice. Spolužiaci sa uškľabujú, pozorujú jeho vlasy, ktoré nevidely hrebeň a jeho neusporiadaný oblek. Z tvári zračí sa nepokoj, ustarostene sa prehrabáva v doštičkách medzi knižkami, medzi ktorými nemôže nájsť sošit s príkladmi.

Preložil Anton Košťál, posl. filozofie.
Zo sbierky „Aurora“.

V škole.

Učiteľ: Ako sa menuje živočích vyšší od prvkov?

Janko: Druhok.

Želanie.

Janko číta o robotníckom štrajku a vzdychne si:

— Ach, keby učitelia urobili takýto štrajk!

Dobrý sudca.

Dievča: Strýčko, komu prináleží vajce, ktoré sniesol moriak na našom dvore?

Strýčko: Majiteľovi moriaka.

Dievča: Ale, strýčko, nenapadlo ti, že moriak vajce nesnesie?

Poznal sa.

Učiteľ: Ktorý somár má moje pero?

Žiak: Prosím, máte ho za uchom.

Učiteľ: To som si hneď mohol myslieť.

Tri facky.

Pred budovou jednej reálky sa zastavil voz, do ktorého bol zapriahnutý osol. Kočiš niekde odbehol. Nakoľko bola práve prestávka, vyhrnuli sa žiaci z tried pred budovu, a začali osla hnevať. Jeden ho ťahal za uši, druhý za chvost a osol reval ako besný. Pribehol kočiš a pristihol pri voze jedného sextána, ktorý na osla nečiahal, ale znamenite sa bavil, keď ostatní chlapci ho jedovali. Sextán videl, ako sa kočiš ženie, ale s vedomím, že na osla nečiahal, zostal stáť na mieste. Kočiš pribehol, zastavil sa, rozohnal sa a — tresk! Sextán dostal facku ako hora.

— Aúúú! — zareval a bežal do reálky. Na chodbe vrazil do pána triedneho profesora.

— Ty pavián, kde sa tak ženieš?! — a dal sextánovi tiež facku. Náš milý študák zareval po druhýkrát a vbehol k p. riaditeľovi.

— Človeče, zbláznili ste sa? — pýta sa ho pán riaditeľ.

— Pán riaditeľ, prosím, ja som dostal od pána triedneho facku a na toho osla som ani len nečiahol!!!

— Čo?! Pán profesor ti je osol?! — a sextánovi už sedela tretia facka na líci.

Umenie.

— Môj syn je ohromný umelec, len čo zahrá na husliach, ľudia visia na ňom očami.

— Hm, to je nič! Keď môj syn zapíska na svoj nástroj, utekajú ľudia do práce.

— Aký je to nástroj?

— Továrenská siréna!

Zo školy.

Profesor: Kto panoval v Rusku za času Napoleonových?

Žiak: Prosím, ohromné mrazy!

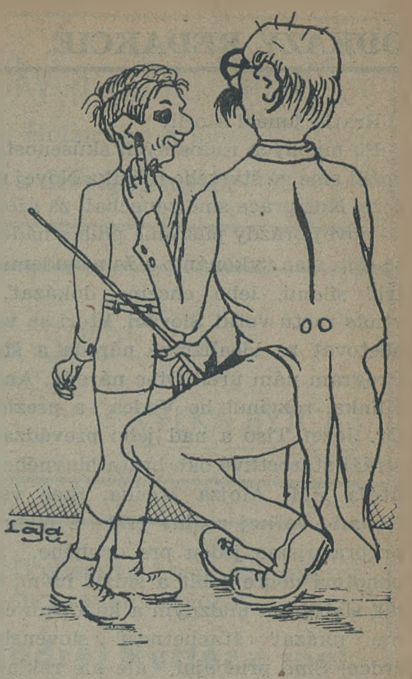

— Móricko! Povedz mi niečo o vtákoch!

— Vtáci! Vtáci žijú v povetrí, v lufte a vo vzduchu . . .

Školské deti.

— Prečo si taký zamyslený, Janes?

— Ale, otecko sa stavil s Tuckeyom v kúpeľoch o 1 funt, lebo dlhšie vydrží pod vodou.

— A prehral?

— Nie, obaja sa utopili.

V hostinci.

Čašník: Želali by ste si sedem?

Hosť: Už som našiel šesť múch v tejto polievke.

Ako obyčajne.

Sudca: Čo vás zase sem priviedlo?

Obžalovaný: Žandár, pán sudca.

Profesor: Pán strážnik, kadiaľ sa dostanem ku kostolu sv. Vavrinca?

Strážnik: Prvá ulica vľavo a hore do kopca.

Profesor: Ďakujem, môžete si sadnúť.

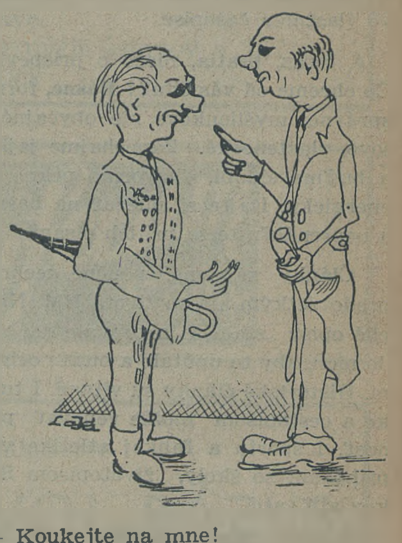

— Koukejte na mne!

— Kukuk - kukuk - kukuk . . .

— Dost! Čověče, dyť já chci zkoušeti váš zrak a ne hŕtan . . .

ODKAZY REDAKCIE

Bratia junáci a orli!

Po mnohých radostných skúsenostiach dožili sme sa štvrtého ročníka Novej mládeže. Kus práce sme zanechali za sebou a do novej brázdy púšťame pluh s nádejou, že ešte viac vykonáme a že nebudeme šetriť silami, lebo chceme dokázať, že v nás rastú veľkí Slováci, ktorí sa vedia obetovať za idealizmus národa a štátu. Program nám určil Otec národa, Andrej Hlinka, rozvinul ho Vodca a prezident Dr. Jozef Tiso a nad jeho prevádzaním stráži starostlivé oko brata hlavného veliteľa HM, Alojza Macka. Sme všetci členmi veľkej rodiny HM a žijeme a prapracujeme jeden pre druhého. Sme pohotoví dobre robiť a slúžiť iným, najmä slabším a núdznym a každému chceme ukázať šľachetnosť slovenského srdca. Sme priebojní, ale nie reklamne nápadní; sme krotkí, ale vieme sa aj biť za vec, ktorá podľa spravodlivosti nám patrí, vieme študovať, ale vieme aj tvoriť, každý podľa vrodených vloh a všetci chceme byť užitoční a robiť radosť Bohu i ľuďom. Svoj národ a svoj štát milujeme a svoje mladé sily dávame do jeho služieb bez nárokov na zvláštne odmeny. „Nová mládež“ zase bude našou tribúnou, kde budeme ako na javisku predvádzať plody svojho ducha. Vítame každého a tešíme sa každému prispievateľovi aj čitateľovi.

Trochu nás síce zarmucuje to, že zo širokého kruhu prispievateľov a čitateľov strácame tatranky a devy, ktoré si založily vlastný časopis „Slovenská deva“. Na druhej strane sa zas tešíme, že budú mať možnosť brúsiť svoje schopnosti v časopise, ktorý im bude môcť venovať viac pozornosti ako „Nová mládež“. Ďakujeme sestrám vodkyniam, devám a tatrankám za spoluprácu v prvých troch ročníkoch „Novej mládeže“ a prajeme im veľa božieho požehnania vo vlastnom časopise.

A teraz, bratia, niečo o príspevkoch. Čo chceme od vás čítať? **Básne,** formove správne, myšlienkove nie obyčajné, bojové, vlastenecké. Zanechajme jajkania a buďme chlapi, hovorme pekne, ale energicky. Dajte si záležať na básniach a neprenáhľujte sa pri ich písaní.

Články zábavné, poučné, technické, predovšetkým ale zo života HM. Nie suché opisy „stalo sa a to“, ale dej vložte do nich, aby to upútalo a buďte originálni. Historické články sú vítané. I turistike a cestopisom môžte venovať pozornosť, i športu a ľahkej atletike vôbec, príhodám zo školy, životopisom Slovákov atď. atď.

Obrázky nám posielajte veľmi často. I negatívy i pozitívy. Všetky nech sú dobre vypracované, jasné a na lesklom papieri. Budeme sústavne referovať o živote HM na vidieku. Použité obrázky sa nevracajú.

Kresby nám chýbajú. Máme plno kresliarov, ale nikto nám nič neposiela.

Hudobné skladby — piesne pochodové predovšetkým.

Šachy, križovky, žarty, inzeráty, dobré nápady a rady veľmi radi čítame v korešpondencii redakcie. Horlivých prispievateľov odmeníme knižne.

Zúčastňujte sa našich **súbehov,** zápaste o prvenstvo, možno zvíťazíte. I teraz máme otvorené dva súbehy: literárny na povesť a križovkársky.

Nezabúdajte **rozširovať Novú mládež.** Žiadajte, aby ju predávali i po stánkoch a na staniciach a v trafikách. Nemusí sa nik hanbiť za ňu. Rozširujte ju medzi kamarátmi háemistami i po školách a čítajte ju po klubovniach. Nech vie svet, ako pracujeme a ako sa usilujeme o vyššiu dokonalosť.

Vlani sme si povedali, že zrušíme odkazy redakcie a že každému odpovieme osobne. Z viacerých príčin musíme sa vrátiť k pôvodnému spôsobu.

S predplatným neotálajte, lebo na vlaňajší ročník máme veľmi zlé skúsenosti. Bez predplatného nemôžeme vás slušne obslúžiť. I v tomto si uvedomte, že ste dobrými háemistami. Keď vám toto píšeme, vítame vás všetkých v našom časopise a prajeme si, aby vás duševne nakŕmil.

Viliam Čahoj, Bánovce nad Bebravou. Báseň „Hej, Slováci“ je ešte slabá pre Novú mládež.

Laco B. Jarina, Malá Lodina. Báseň „Nádej“ má miestami pomýlený rytmus. „Rozlúčku s letom“ uverejňujeme.

Jela Jedlinská, Dolný Kubín. Tvoje príspevky sme postúpili do redakcie časopisu pre tatranky a devy. Ťažko sme sa na to odhodlali, lebo strácame v Tebe dobrú spolupracovníčku, ale sa jednako utešujeme nádejou, že svoj talent uplatníš v sesterskom časopise HM.

M. Kvášanský. Máš dobrú snahu, ale málo prípravy. Si jeden z najplodnejších a možno časom objavíš v sebe básnika. Viac študuj a menej píš. Rozprávku „Priznanie“ ponechali sme si na posudok.

Július Kováčik, Veľké Ripňany. Ešte Ťa nemôžeme pustiť na Parnas.

Rozália Kuzmová, Vyderník. Tvoje príspevky sme postúpili do časopisu pre tatranky a devy.

Mikuláš Kasarda, Michalovce. „Ráno z prázdnin“ nie je zlé, ale my sme trochu náročnejší.

Pavol Ondráška, Zvolen. Nám treba rásť a nie upadať. Čakali sme viac od teba. Pochlap sa!

Tóno Nemlaha. Máš veľa bohemizmov v reči. Inak tvoja lyrika nie je zlá, ale nám by sa lepšie hodila lyrika vlastenecká alebo bojovná.

P. Ivaňo. Veršíky Ti zvonia, ale ich hudba zaniká, lebo nemajú silnú myšlienku.

M. Bojsa, Bratislava. Báseň „Nálada“ je ozaj len náladou neurčitého stavu. „Snenie“ obstojí.

Jozef Eckstein, Nitra. Všetky odmeny boly odoslané výhercom. Medzi nimi bola aj Tvoja.

Albín Frťala, Veľké Ripňany. Odmenili sme každého výhercu. Keďže Si medzi nimi nebol, čo sa stalo nie z našej ani z Tvojej viny, ale z hry osudu, nesmieš sa na nás hnevať.

Rudolf Jurík, Prievidza. Ďakujeme za príspevky. Nesmieš sa hnevať, keď si niektorý odložíme pre budúcnosť.

Ľudovít Havrila, Brezovica. Chválim Ti zápal pre záujmy vlasti a národa, len sa nauč pekne vyjadrovať. Študuj vlastenecké básne Žarnova.

Zlata Demáčková, Skalica. Teším sa tomu, že chceš zveľadiť redakčný kruh Novej mládeže, ale v básňach nemáš veľa šťastia. Píš články.

E. Slovák, Trnava. „Domov“ ešte nie je zrelý pre uverejnenie.

Juraj Králik, Michalovce. Kresba s motívom z východného Slovenska je slabá a začiatočná. Pošli krajšiu.

E. Žabokrecký, Nitra. V „Novej mládeži“ uverejňujeme len praktické články. Ak máš niečo, pošli. Inzerát nie je zlý nápad.

J. J. Tomašovský. Mám radosť z Tvojej usilovnosti, ale nateraz ešte nemôžem použiť básničky. Nezabúdaj, že aj poéziu treba študovať.

J. M. Breza, Žilina. Vďaka! Nezanedbávaj sa!

Gusto Juran, Sv. Jur. Trochu slabé! Nemyslíš, že by si mal väčšie úspechy v próze?

Dikár. To nie je báseň, čo Si nám poslal. V poézii nebudeš mať úspechy.

Redakčný kruh „Novej mládeže“.

Alojz Macek, hlavný veliteľ HM, zodpovedný redaktor, **M. J. Milov,** hlavný redaktor, prof. **Eugen Urban,** vodca oddelenia orlov, prof. **Cipo Grandtner,** zástupca vodcu oddelenia orlov, **Anton Rajec,** vodca oddelenia junákov, prof. **Imrich Izakovič,** vedúci telovýchovného oddelenia HVHM, **Ján Domasta,** vedúci propagandy HVHM a redaktor „Vlčata“, **Jozef Sninčák,** vedúci hospodárskej správy HVHM, **Oto Matzenauer, vedúci** zahraničného oddelenia HVHM, **Dr. Imrich Vaculík,** propagačný referent HVHM, prof. **Ján Loydl,** propagačný referent HVHM, **Belo Kuttner,** I. pobočník hlav. veliteľa HM, **Števo Blavan, Jožo Zvonár,** propagačný referent SČK, **Karol Dubecký.**

LADISLAV UŽÁK
kožušnícky závod
ŽILINA
Hlinkova ul. 11

Píla a obchod s drevom
Ferd. Adamík a syn
Veľká Bytča

Podnikateľské družstvo „STAVBA“
podniká stavby všetkého druhu, tesárske práce, projekty stavieb, vlastná píla a stolárska dielňa
Banská Bystrica, Na potôčku 1a

Továreň na pletený tovar
Schindler a spol.
Banská Štiavnica

Tauš
továreň na armatúry a kovový tovar
Bratislava-Myjava

Píla a obchod s drevom
JÁN BARYTUS
TRENČÍN

Hodinár — zlatník — optik
Zoltán Földvári
Trenčín

Sväz slovenských octární
družstvo s r. o.
Bratislava, Kolárska 16

Ján Malobický a spol., Žilina
predtým Ľ. Holzmann a syn
parná píla a drevopriemysel

KOV AKC. SPOL.
VEĽKÁ BYTČA

PERLA veľkolisovňa ovocných štiav a spracovanie ovocia
Andrej Nutter a spol.
Banská Bystrica

Ing. Roman Duma, banský inžinier
zemevrtný, inštalačný a projektný závod
Geologické a hydrografické výskumy
ZVOLEN — Telefon 137

Plameň francovka

„ŽIVNOSVÄZ“
ústredie živnostenských a občianskych úverných ústavov a družstiev, družstvo s o. r. v **Bratislave**
Sdružuje 77 úverných ústavov a 157 neúverných družstiev

Koniferum
Sovlik

Knihy Vám zaviaže knihárstvo
PAVOL RÁZUS
Lipt. Sv. Mikuláš, Belova ul. č. 1

„HÁEMISTA" *nákupné a predajné družstvo Hlinkovej mládeže*

Bratislava, Námestie Andreja Hlinku 13, telefon č. 6919, číslo Poštovej sporiteľne 1683

Dodávame tiež všetky športové a táborové potreby. Vyžiadajte si náš cenník.
Zasielame tovar len na dobierku alebo za vopred poslané peniaze na šekové konto číslo 1683.

Slovenská hotelová úč. spol., Bratislava,
obslúži Vás starostlive v podnikoch:

v Bratislave: CARLTON-SAVOY
v Ružomberku: KULTÚRNY DOM
v Banskej Bystrici: NÁRODNÝ DOM
v Trenčíne: HOTEL TATRA
v Žiline: HOTEL METROPOL
v Donovaloch: ŠPORT-HOTEL (1010 m n. m.)
v Raj. Tepliciach: VEĽKÁ A MALÁ FATRA

Všetky podniky majú ústredné kúrenie,
teplú a studenú vodu

Rezervované S. I. U. K.

Navštívte

XXI. DUNAJSKÝ VEĽTRH V BRATISLAVE 31. VIII.—7. IX. — 1941.

Zľavy cestovného: na slovenských železniciach 33¹/₃%—50%, — v cudzine 25%—50%

Bratislavská petrolejová tržnica

ŠTEFAN ZAHUMENSKÝ Bratislava, Ventúrska 16

Továreň na kábele
úč. spol., Bratislava

Telefon: 5851

Adresa telegramov: Kábel Bratislava

Oddych
školskej mládeže
pomaly končí.

ZAS BUDÚ TAKTO VÁŽNE KRÁČAŤ DO ŠKOLY VAŠE DETI. A PRÍDU I PĽUŠTE A ZLÉ POČASIE, — MYSLITE NA SVOJICH DRAHÝCH! OBLEČTE ICH V NIEKTOREJ PREDAJNI

»SLOVENKA«

PREDAJNE VO VŠETKÝCH VÄČŠÍCH MESTÁCH.

„Nová mládež" časopis Hlinkovej mládeže. — Majiteľ a vydavateľ: Hlavné veliteľstvo HM, Bratislava, Radlinského 51. — Zodpovedný redaktor: Alojz M. Macek, hlavný veliteľ HM. — Redakcia: Bratislava, Radlinského 51. — Predplatné na rok 10 Ks. Jednotlivé čísla 1.20 Ks. — Novinové výplatné povolilo riaditeľstvo pošt a telegrafov v Bratislave výmerom č. 109.507-II/1-39. Dohliadací poštový úrad Bratislava 3. — Tlač: Kníhtlačiareň Andreja v Bratislave, Trieda kráľa Alexandra 12. Obálka: hlbokotlačové oddelenie Kníhtlačiarne Andreja.

V máji tohto roku mala HM vznešenú návštevu z Nemecka a z Talianska

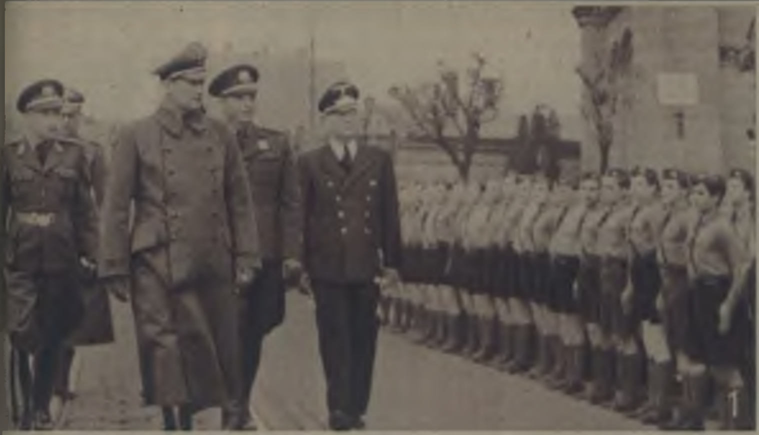

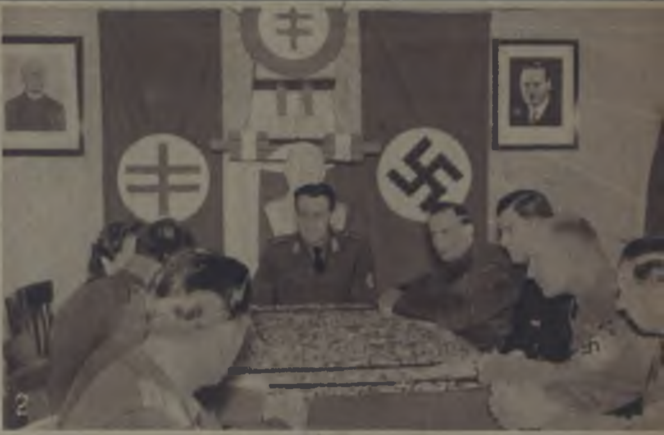

íšsky vodca mládeže A. Axmann prezerá nastúpenú stotinu HM. — 2. Priateľské posedenie v zasadacej miestnosti HVHM. — ávšteva ríšskeho vodcu mládeže a hlavného veliteľa HM u hlav. veliteľa HG a ministra vnútra Alexandra Macha. — 4. Ríšsky ca mládeže A. Axmann prezerá si ľudové kroje. — 5. Návšteva vodcov HM u talianskeho vyslanca v Bratislave. — 6. Basketbalový as HM—GIL. — 7. Vodca výpravy vodcov GIL Leati kladie veniec na hrob Andreja Hlinku. — 8. Vodca basketbalového mužstva GIL podpisuje sa do pamätnej knihy.

Z tohtoročných táborov pre orlov a junákov HM

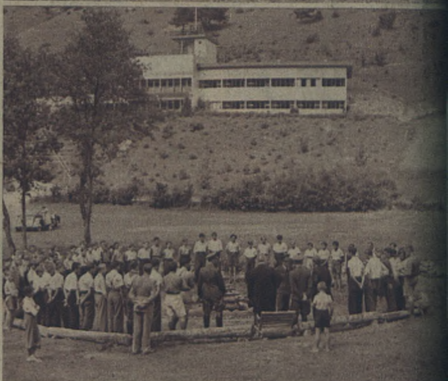

1. Kaštieľ HM v Chtelnici. — 2. Junáci HM pracujú na poli. — 3. Cestou do práce. — 4. Orli pletú košíky. — 5. Je to Háemis alebo murársky pomocník? — 6. Mladí robotníci národa. — 7. Presýpanie štrku. — 8. Suchý strom ruší okrasu parku, treba ho vyť — 9. Pán prezident v tábore orlov v Uhrovciach. — 10. Gánovce-kúpele HM. — 11. Hlavný veliteľ HM v tábore orlov v Gánovciac — 12. Pán prezident v tábore živnostenskej HM v Ľubietovej. — 13. Prejav p. prezidenta v Ľubietovej pri vatrisku. — 14. Táb orlov v Oravskom Podzámku. — 15. Hlavný veliteľ HM medzi orlami v Oravskom Podzámku.